

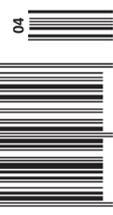
DOBRÁ ŠKOLA

INŠPIRÁCIA PRE UČITEĽOV, KTORÍ CHCÚ BYŤ LEPŠÍ

- › Čo sa zmenilo v slovenskom školstve za 25 rokov (2.)
- › Pozoruhodné myšlienky Setha Godina
- › Má štát rozdeľovať učivo do ročníkov?
- › Rozhovor s Annou Thomkovou
- › Hnev je učiteľovi zlým radcom
- › Zo života školskej techniky

Anjelika vyrobila pani Anna Kešerüová

9 771338 033008

www.casopisdobraskola.sk

Cena 1,30 €

Čerstvý vietor, ktorý zavial s novým ministrom, stačiť nebude. Naše školstvo potrebuje uragán.

Juraj Hipš

03 Editoriál
Vladimír Burjan
Wikipédia vie stále viac, ľudia menej...

03 Anketa
Mal by zákon regulovať školské bufety?

04
Vladimír Burjan
Čo sa zmenilo v školstve za 25 rokov? (2.)

05 O čom sa hovorí

06
Lenka Kunová
Príliš vzorné zápisnice

07 Zaujalo nás
František Múčka
Čo treba vedieť o hlúpných deťoch

07 Stípanec pre hostá
Janette Motlová
Skepsa, šťastie a hnev

08 Rozhovor
Anna Thomková
Ak chceš zapaľovať, musíš sám horieť

10 Číslo na zamyslenie
Vladimír Burjan
Žiakovi SOŠ hrozia tri roky väzenia...

11 Za a proti
Vladimír Burjan
Má štát určovať, ktoré učivo sa má...

12
Lenka Kunová
Zo života školskej techniky

13 Úvaha po zvonení
Vladimír Burjan
Zaškatuľkovaný školský svet

14 Skutočný príbeh
Hnev je učiteľovi zlým radcom

15 Naši učitelia
Monika Šulovská
Lietajúci koberec

16
Kornélia Lohyňová
Poskladajte si triedu na mieru

18
Kristína Domáňová
Po islandsky chutne a rýchlo

19 Otázky a odpovede pre špekulantov
Vladimír Burjan
Rubrika pre zvedavých žiakov a ich učiteľov.

22 Surfujte s nami
Peter Farárik
O súčasnosti, histórii a o nás

23 Pozoruhodné myšlienky
Z textov Setha Godina

24
Viera Lutherová
Konflikty a agresivita v škole (2.)

25 Polemika
Monika Nagyová
Škola mi dala najviac

26
Martin Mojžiš
Mastný chlieb

28 Inšpirácia od kolegov
Ľuboš Frolo
Škola pre ozajstný život

G. Deáková, J. Zvolenský
Názorná minulosť

Katarína Kosánová
Vianoční chodci

M. Chalachánová, E. Uličná
Zábavná InFóoorMatika

Miloš Bélik
Ako na mapy s tabletom

Anna Lažová
Súd so Slováckmi

32 Zelená škola
Jana Koťková
Aj jedna hviezda prebije tmu

34 Nikto nepríde
Zuzana Berová
Sušička

34
Miroslava Konrádová
Ako sa starať o svoj hlas (2.)

35 Zápisky sklerotického učiteľa
Marián Kičinko
Za sladšie zajtrajšky

35 Pedagogická poradňa
Vladimír Burjan
Netrápte sa, zdôverte sa!

36 Vieme o všetkom
Správy o akciách pre školy, učiteľov, žiakov

38 Orišky z Talentídy
Ľudmila Burjanová
Zaujímavé úlohy zo súťaže MAKSÍK

➤ ZO ŽIVOTA REDAKCIE

Zhodli sme sa, že experiment s hrubším papierom na obálku sa vydaril. Pôsobíme hodnotnejšie :-). ● Aj v tomto čísle nájdete pozorní čitatelia viacero grafických zmien. ● Lenka a Vlado navštevujú už 2. ročník mediálneho kurzu časopisu .týždeň (a veľmi sa im páči). ● Vlado bol krstným otcom knihy Martina Mojžiša *Tri hlavy draka*. ● Práce na novom webe DOBREJ ŠKOLY idú pomalšie, ako sme si mysleli. (Na rozdiel od moder-

ných procesorov nedokážeme robiť toľko vecí naraz.) ● Vlado prijal pozvanie Súkromnej ZŠ Štvorlístok a prednášal v Zlatníckej doline. ● Bol tiež účastníkom panelovej diskusie na tému „Idea univerzity“ na FF UKF v Nitre. ● Martinina zásoba skutočných príbehov je, zdá sa, nevyčerateľná. ● Termín konferencie *Cesty k dobrej škole 2015* stanovený, poznačte si do kalendárov 29. máj. ● Už aby boli Vianoce!

Wikipédia vie čoraz viac, ľudia čoraz menej

V priebehu niekoľkých dní som bol náhodným svedkom dvoch situácií, nad ktorými odvtedy dosť premýšlam.

Fotografická výstava. Starší pár, obaja môžu mať okolo sedemdesiat, sa zastavuje pri jednej z vystavených fotografií. Muž číta z popisu: „*Portrét nemeckého spisovateľa Bertolda Brechta.*“ Žena sa zamyslí a hovorí: „*Brecht? Nepoznám.*“

Chodba na vysokoškolskom internáte. Dve študentky sa pripravujú na skúšku. Zrazu jedna hovorí: „*Tak toto keby som dostala, neviem povedať vôbec nič. Nejaký An-dy War-hol!*“ Spolužiačka sa začuduje: „*Ty nepoznáš Warhola?*“ „*Nie, nikdy som to meno nepočula,*“ priznáva prvá.

Tretiu príhodu zapadajúcu do série mi rozprával priateľ. Deviate-

ho novembra vzal dvoch stopárov – 23-ročného murára a jeho 17-ročnú priateľku, učiacu sa za kuchárku-časníčku. Dal sa s nimi do reči a po chvíli ich začal skúšať, či vedia, aké je 9. novembra výročie (darmo, učiteľ sa nezaprie). Netušili. Po nápovede, že ide o významnú udalosť z roku 1989, tipli víťazstvo nad fašizmom. Ani pomôcka „Berlín“ nezabrala. Keď im priateľ prezradil, že mal na mysli pád Berlínskeho múru, zaskočili ho otázkou: „*Akého múru?*“ Nemali ani tušenie o existencii nejakého múru, ani východného a západného Nemecka.

Hoci ide o zdanlivo banálne epizódky, stále sa k nim vraciam. A na vlastné počudovanie sa neviem rozhodnúť, čo si o nich vlastne myslím. Moje prvé reakcie boli také ako vaše (aspoň predpokladám). Niečo

v zmysle „*preboha, kam to ľudstvo speje, toto je úplný úpadok vzdelanosti a civilizácie.*“ Po čase sa však vo mne začali ozývať pochybnosti: je neznalosť Bertolda Brechta naozaj takým zásadným problémom? Ja predsa tiež nepoznám najväčšieho juhoamerického básnika. A všetky informácie o Brechtovi či Warholovi sú vzdialené iba tri kliky. Neskôr ma však opäť prepadli obavy: ako dopadne táto krajina, ak ju zveríme do rúk mladej generácii, ktorá nevie, že tu 28 rokov šarapatil Berlínsky múr?

Ešte si to počas zimných prázdnin musím premyslieť. Môžete mi napísať, ako to vidíte vy. A do roku 2015 vstúpte šťastnou nohou! ■

V. Burjan
▶ Vladimír BURJAN

Malo by byť zákonom upravené, čo sa smie predávať v školských bufetoch a automatoch?

ANKETA

Spadajú pod pôsobnosť zákona aj chute našich žiakov? Naša anketová otázka reaguje na aktuálny „horalkový zákon“.

„Každý žiak v škole by mal byť pod stálym vplyvom všetkých faktorov, ktoré rozvíjajú jeho osobnosť. Od vyučovacieho procesu až po zdravý obed. Žiak vedome i nevedome nasáva to, čo mu v škole umožníme vstrebávať. Učí sa aj vnímaním vzorov. Na jednej strane telesná výchova, na strane druhej bufet s cukrovinkami? Nejaká regulácia by v tom mala byť.“

Slavomír Cichý

„Škola je výchovná inštitúcia. Má k niečomu vychovávať – napríklad aj k zdravej strave. Argument, že si deti mimo školy aj tak kúpia, čo chcú, neobstojí. Kúpia si mimo školy aj cigare-

ty, a predsa ich v škole nepredávame.“

Miloš Mantič

„Možno som paranoik, ale vychádzam zo slovenskej reality: 1. krok: urobíme likvidačnú reguláciu, 2. krok: vytvoríme „Národný distribučný stravovací...“; 3. krok: dohodíme tento biznis kamošovi.“

Adrián Eštok

„Pamätám sa na spolužiakov zo strednej, ktorí o pol piatej vstávali a o pol šiestej už sedeli v autobuse zo vzdialenej obce, ich rodičia boli na nočnej a ešte ani neboli doma, aby odkontrolovali dieťa a keby tie bufety neboli, decká by boli hladné. Naša realita vôbec nie je ružová a nebude ani s bufetovým zákonom. Legislatívou sa chute nezmenia, len dostupnosť.“

Lucia Porubčanská

„Čo keby sme konečne prestali veriť, že nejaká múdra úderka v Bratislave vie najlepšie, čo potrebujú deti v Levočských Lúkach? Kedy konečne pochopíme, že pravidlo, ktoré niekde môže pomôcť, môže uškodiť? To naozaj nedokážeme zobrať zodpovednosť do svojich rúk a robiť lokálne dohody, vyhovujúce ľuďom v konkrétnych podmienkach? Čo si škola s bufetárom dohodne, to sa bude predávať. Načo nám tu je zákon?“

Martin Kríž

„Dnešní dospeláci sa ako deti natlačili maminých koláčov, chlebom s masťou a vybehali to na ihrisku. Strava môže byť akokoľvek výživná, bez prirodzeného pohybu na čerstvom vzduchu deti zdravé nebudú.“

Eva Kurincová

Čo sa zmenilo v slovenskom školstve za 25 rokov? (2.)

Pokus o inventúru zmien v zdánlivo nehybnom rezorte pokračuje.

► Vladimír BURJAN

V prvej časti textu (DŠ 6-03) sme spomenuli 15 systémových zmien, ktoré sa udiali v slovenskom školstve za 25 rokov od novembra 1989. Tým však ani zďaleka nebol vyčerpaný zoznam všetkého, čo prešlo v našich školách zmenami. Čo treba ešte doplniť?

Veľké demografické zmeny

V roku 1989 predstavoval populačný ročník 94 000 detí, pred pár rokmi to bolo už iba 54 000 detí. V roku 1989 študovalo na základných školách 724 248 žiakov, v roku 2013 to bolo už iba 427 377 žiakov, čo predstavuje pokles o 41 %. Je prekvapujúce, ako málo sa tento prudký demografický pokles prejavil na počte škôl a učiteľov. Budeme to ilustrovať na príklade základných škôl: ich počet sa znížil z 2 302 v roku 1989 na 2 159 v roku 2013, čo je pokles iba o 6 %. A počet učiteľov na ZŠ klesol z 36 242 v roku 1989 na 35 006 v roku 2013, čo je pokles iba o 3,5 %. Dôsledky sú ľahko odhadnuteľné. Za uplynulých 25 rokov výrazne klesla veľkosť škôl – priemerná ZŠ v roku 1989 mala 314 žiakov, v roku 2013 to bolo už iba 198 žiakov. Do prie-

mernej triedy ZŠ v roku 1989 chodilo 26 žiakov, dnes je to 18 žiakov. Zhrnuté a podčiarknuté: na vzdelanie výrazne menšieho (o 41 %) počtu žiakov dnes využívame skoro rovnaký počet škôl, tried a učiteľov ako v roku 1989. Náklady na žiaka sa tak dramaticky zvýšili, tento nárast však nie je vykompenzovaný porovnateľným nárastom v kvalite vzdelávania. Mnoho ľudí aj odborníkov dokonca zastáva názor, že došlo k zhoršeniu kvality vzdelávania.

Riadenie

Jedným z významných hesiel revolučných dní bolo odideologizovanie vzdelávania. Táto požiadavka sa naplnila iba čiastočne. Marxizmus-leninizmus sme zo škôl skutočne vyhnali a dnes v nich nie je explicitne prítomná žiadna ideológia v podobe násteniek, transparentov či ideologicky zameraných podujatí na spôsob prvomájových pochodov. Ideológií sme sa napriek tomu nezbavili. Zhruba pred desiatimi rokmi sa začal razantný nástup neoliberalnej doktríny (čo je tiež typická ideológia), ktorá postupne infiltruje všetky sféry našej spoločnosti, školstvo

nevynímajúc. Rozdiel je iba v tom, že neoliberalizmus sa sám nedeklaruje ako ideológia a neprezentuje sa transparentmi, nástenkami či akciami. Pôsobí skryte, avšak o to silnejšie. Jeho účinky na školstvo a vzdelávanie sú však v mnohých ohľadoch rovnako zhubné, ako to bolo v prípade marxizmu.

Pokiaľ ide o riadenie rezortu, revolúcia do neho priniesla predtým nepoznanú diskontinuitu. Dnes máme v poradí 16. ministra školstva od roku 1989. Priemerná funkčná doba jedného ministra školstva je u nás 597 dní, pričom polovica z nich nebola vo funkcii ani 9 mesiacov. V takejto situácii je koncepčné riadenie rezortu takmer nemožné, a preto nikoho nemôže prekvapiť, že sa za takú dlhú dobu nepodarilo uskutočniť skutočnú reformu nášho vzdelávacieho systému. Jediné, čo sa podarilo, je zdiskreditovať v očiach učiteľov a verejnosti slovo reforma.

Iným revolučným očakávaním bola výrazná decentralizácia školstva a posilnenie právomocí učiteľov, riaditeľov škôl a zriaďovateľov. K tomu tiež nedošlo, naše školstvo zostáva aj po 25 rokoch jedným z najcentralistickejších v Európe. Pritom F. Lamennais už v 19. storočí múdro skonštatoval, že prílišná centralizácia spôsobuje mŕtvicu v centre a paralýzu na perifériách. Problémy s dodávkami učebníc sú priam ukážkovým potvrdením tejto tézy.

Už sme spomenuli, že klesol počet žiakov, klesli reálne mzdy učiteľov (o tom viac ďalej), podľa mnohých klesla celková úroveň vzdelávania, natíska sa teda otázka, či v našom školstve za uplynulých 25 rokov niečo aj narástlo. Odpoveď je kladná: enormne narástla byrokracia. A to až do takej miery, že sa to podpisuje na „blbej nálade“ medzi učiteľmi (viac o nej nabadúce) a možno aj v poklese záujmu o túto profesiu, ktorá sa tak stáva čoraz viac „úradníckou“, čo mnohých mladých ľudí neláka. A to už nehovoríme o priamych dopadoch na kvalitu vzdelávania – učiteľ vyplňajúci tabuľky, výkazy, hlásenia a množstvo ďalšej doku-

mentácie prichádza o drahocenný čas, ktorý by mohol venovať svojim žiakom alebo príprave na vyučovanie. Tento stav je o to prekvapujúcejší, že v posledných rokoch je jedným z najviac opakovaných hesiel digitalizácia školstva, ktorá by – teoreticky – mala väčšinu papierovania zo škôl odstrániť. Digitálne by totiž nemuseli byť iba učebnice, ale aj (možno predovšetkým) všetky katalógy, výkazy a databázy. Že sa v tejto oblasti niečo trestuhodne zanedbalo, vyplýva aj z čerstvého konštatovania ministerstva školstva, že prechod na iný model financovania škôl (nie na žia-

F. Lamennais už v 19. storočí múdro skonštatoval, že prílišná centralizácia spôsobuje mŕtvicu v centre a paralýzu na perifériách.

ka) sa zatiaľ nemôže spustiť, pretože rezort nemá k dispozícii dostatočné dáta. Nemožno sa v tomto kontexte nespýtať, čo teda robil celé desaťročia Ústav informácií a prognóz školstva, ktorý mal desiatky zamestnancov, rozpočty v miliónoch eur ročne a na budovanie rezortného dátového a informačného systému minul z eurofondov desiatky miliónov eur.

Vzdelávanie mimo školy

Je potrebné uznať, že predchádzajúci režim toleroval a občas dokonca štedro podporoval široké spektrum záujmových vzdelávacích činností. Samozrejme, iba za predpokladu, že boli apolitické a ideovo neutrálne. Skautov rozprášil a krúžok priateľov americkej literatúry či písma svätého by tiež nebol legálne možný. Pokiaľ vás však zaujímal fotografia, film, astronómia, matematika, letecké modelárstvo, rádioamatérstvo, filatelia a pod., existovala široká sieť dostupných, kvalitných a lacných (či dokonca bezplatných) krúžkov, amatérskych súťaží a rôznych podujatí. Napriek tomu koncom

80. rokov ešte stále v podstate platila rovnosť *vzdelávanie = škola*. Internet bol v plienkach, neexistoval Google, Wikipedia, YouTube, Khan Academy, TED, Coursera ani kurzy MOOC. Dnes tu však všetky tieto vymoženosti máme a hoci nejde priamo o zmeny vnútri školského systému, ich vplyv na školstvo už je nezanedbateľný a nepochybne sa bude ďalej zvyšovať. Hoci sa spektrum dostupných možností mimoškolského vzdelávania každým dňom zvyšuje, škola ako inštitúcia zatiaľ na tento vývoj nenachádza adekvátnu odpoveď (ani vo svete), dokonca tento vývoj ani nedokáže dostatočne sledovať a reflektovať. Nedokáže si pripustiť, že dnes už je iba jedným z mnohých vzdelávacích kanálov, a to zďaleka nie tým najpríjemnejším a najefektívnejším. Od masového exodu žiakov ju zachraňuje iba uzákonená povinná školská dochádzka a štátny monopol v oblasti udeľovania certifikátov (vysvedčení, diplomov) a kvalifikačných predpokladov (napr. „na VŠ iba s maturitou“). Mnohí odborníci však tvrdia, že ide o neudržateľný stav, ktorý môže už v blízkej budúcnosti „prasknúť“ podobne ako známe bubliny na akciových trhoch.

Významnou zmenou bol určite aj vznik súkromných firiem a neziskových organizácií pôsobiacich v oblasti školstva. Činnosť takých inštitúcií, akou je napríklad aj EXAM testing, vydavateľ DOBREJ ŠKOLY, by bola v socializme nemysliteľná. Školy dnes nakupujú nábytok, techniku, rôzne pomôcky, knihy, pracovné listy, testy, ale aj rôzne služby výhradne od súkromných firiem. Vznikli tiež desiatky neziskových organizácií, ktoré ponúkajú riaditeľom škôl, učiteľom, žiakom a rodičom rôzne služby. Je len na škodu veci, že vedenie rezortu sa spolupráci s nimi spravidla vyhýba, v lepšom prípade ich ignoruje, v horšom spochybňuje a rôznymi metódami vytesňuje. ■

Dokončenie „trilógie“ uverejníme v januárovom čísle. Zamyslíme sa v ňom nad tým, ako sa za ostatných 25 rokov zmenili učitelia, žiaci a rodičia.

ÚSTAVNÝ SÚD

rozhodol, že tri zo štyroch navrhovaných referendových otázok sú v súlade s Ústavou. Je medzi nimi aj táto: „Súhlasíte s tým, aby školy nemohli vyžadovať účasť detí na vyučovaní v oblasti sexuálneho správania či eutanázie, ak ich rodičia alebo deti samy nesúhlasia s obsahom vyučovania?“ Ak by sa referendum uskutočnilo, bolo úspešné a táto požiadavka by sa dostala do zákona, bol by to nebezpečný precedens. Vlna podobných požiadaviek by mohla školu paralyzovať.

BUFETY

na školách nebudú môcť predávať potraviny, ktoré pani Zmajkovičová považuje za nezdravé. Opäť sa raz potvrdilo, že cesta do pekla býva vydláždená dobrými úmyslami.

KOMPARO

je už 10 rokov najväčším neoficiálnym testovaním žiakov na slovenských školách. Vo štvrtok 6. novembra sa na ňom zúčastnilo 9 834 ôsmakov a 20 642 deviatakov z 803 základných škôl a osemročných gymnázií. Žiaci boli testovaní z matematiky, slovenčiny, fyziky, dejepisu a všeobecných študijných predpokladov.

ŠTÁTNY VZDELÁVACÍ PROGRAM

čakajú ďalšie úpravy. Najviac diskutujú sa vedie okolo toho, či má alebo nemá školám predpisovať, ktoré učivo má byť preberané v jednotlivých ročníkoch.

TŘÍDA 8.A

je názov nového seriálu Českej televízie, ktorý môžete sledovať každý štvrtok večer o 21.50 hod na ČT1. Ide o analógiu reality show *Trieda 9.A*, ktorú v roku 2013 vysielala Slovenská televízia. Český televízny štáb sleduje osudy jednej ôsmackej triedy v Brne, do ktorej prišli traja noví učitelia (češtinárka, matematikár a dejepisár). Na rozdiel od slovenskej verzie tvoria väčšinu žiakov českej triedy Rómovia, čo stavia nových učiteľov pred nečakané problémy. Je zaujímavé sledovať, ako s nimi bojujú. ■

Príliš vzorné zápisnice

V strachu pred inšpekciou školy často robia zbytočné papierovačky.

► Lenka KUNOVÁ

➤ Cez prestávku medzi workshopmi na *Dni Zelených škôl* sa mi jedna gymnaziálna pani učiteľka (meno si nepriala uviesť) spontánne postažovala: koľko krásnych vecí by sa dalo robiť so žiakmi, keby sme nemuseli robiť nezmyselnú byrokraciu! Dostala vraj ako predsedníčka za úlohu prerobiť zápisnice z uplynulých porád jej predmetovej komisie (PK), pričom sa mala riadiť článkom *Špecifiká zápisnice* na stránke skolskyportal.sk vydavateľstva Raabe. Článok uvádza nedostatky, s ktorými sa v zápisniciach inšpekcia stretáva najčastejšie. Okrem takých, ktoré sa týkajú samotnej podstaty porád PK, napríklad chýbajúca zmienka o naplnení cieľov školy, sú tu uvedené aj formálne záležitosti, ako prílišná stručnosť alebo stylistické a pravopisné chyby.

Načo zápisnice?

Slovo inšpekcia vzbudzuje pocity na škále od znepokojenia po paniku, námestníčka Úseku inšpekčnej činnosti Štátnej školskej inšpekcie Jarmila Braunová však reagovala na moje otázky ochotne a otvorene. Potvrdila, že uvedený článok na Školskom portáli čerpal z ich zistení, ale zdôraznila, že ak aj inšpektori vytknú formálne nedostatky, má to formu odporú-

čaní a v správe sa neuvádzajú.

Vyhľadávka o základnej škole podmieňuje vznik PK a zápisnice z ich rokovaní považuje za povinnú školskú dokumentáciu. V prípade gymnázií je to trochu inak: „*Stredné školy to vo vyhláske nemajú, ale v zákone sú odvolávky na PK, z ktorých vyplýva, že ich musia mať. Majú sa zaoberať predovšetkým výchovno-vzdelávacím procesom a predseda má dávať relevantnú spätnú väzbu riaditeľovi, s ktorým by mali tvoriť manažérsky tím školy. Stretávame sa však s tým, že zápisnica obsahuje len to, kde boli žiaci na súťažiacich, aké knihy si učiteľia kúpili alebo nejaké iné štatistické údaje,*“ hovorí Jarmila Braunová.

Ani školskí inšpektori by nepovedali: máte zlé zápisnice, prerobte ich.

K zápisniciam z PK majú učitelia rôzne postoje. Iveta Višnevská, riaditeľka ZUŠ V. Urbana v Košiciach si myslí, že ak sa učitelia stretávajú pravidelne v príjemnej, neformálnej atmosfére, môžu toho veľa vyriešiť aj bez písania zápisníc. Edita Pláteníková zo ZŠ na Sadovej ulici v Senici má podobný názor: „*Stretnutia a výme-*

na skúseností áno, ale zápisnica? Tú skutočne potrebuje len byrokrat. Stačilo by na konci roka zhrnutie, čo všetko PK urobila a vôbec by to nemuselo mať formu zápisnice, informácie jednoducho zhrnuté v bodoch by určite stačili.“ Naopak, Adrián Eštok z Gymnázia Ivana Horvátha si myslí, že zápisnice z PK sú potrebné: „*Najmä vo vzťahu k vedeniu je to najvhodnejší spôsob prezentácie požiadaviek a názorov členov PK. Netreba z toho robiť vedu, nie každé stretnutie cez veľkú prestávku sa má hneď zapisovať, zápisnice však prispievajú ku korektnosti vzťahov medzi kolegami i vedením a odbúravajú slovenskú kabinetnú zatachnutosť typu jedna pani povedala.*“

Ak pracujete v štátnom rezorte, musíte sa zmieriť s množstvom predpísaných papierov. Súkromný sektor zvykne fungovať efektívnejšie, spýtala som sa preto Lukáša Bakoša z firmy Maxman Consultants, ktorá poskytuje poradenstvo manažérom, či sa zápisnice zaužívajú aj v súkromných firmách: „*Na to sa nedá odpovedať úplne jednoznačne – v niektorých firmách striktné dbajú na to, aby z každej porady bol záznam, inde je to ponechané na manažérovi, ktorý za poradu zodpovedá. V našej firme robíme stručné záznamy o tom, čo má kto dokedy a v akej kvalite urobiť, dodať či zariadiť.*“

Prísnejší ako inšpekcia

Keď som sa šéfky inšpektorov spýtala, čo si myslí o úlohe, ktorú dostala pani učiteľka spomínaná v úvode článku, vyjadrila sa takto: „*Rozhodne by som nedala prepisovať tie zápisnice. Nie je to podľa mňa fér, aj keď do kompetencií vedenia nemôžem zasahovať. Ani naši školskí inšpektori by nepovedali: máte zlé zápisnice, prerobte ich. My len deklarujeme, že sme v zápisniciach nenašli, či sa PK zaoberala tým, čím sa mala podľa plánov. Ak vedenie malo pocit, že sa zo zápisníc nedozvedelo nič relevantné, mohli povedať: oddnes ich robte inak.*“ Strach z inšpekcie máva veľké oči, netreba však byť inšpektorskejší ako inšpektori. ■

Čo treba vedieť o našich hlúpnucich deťoch

Prečo lepšie vybavenie slovenských škôl nezlepší naše výsledky

► František MÚČKA, časopis .týždeň

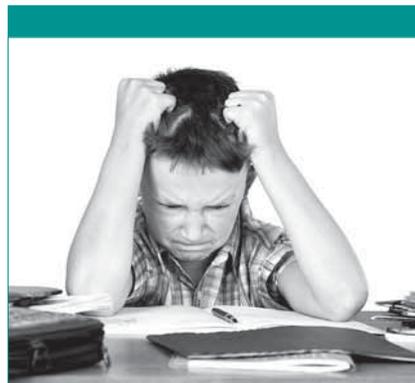
Toto ste už určite počuli: slovenské deti sú stále hlúpejšie ako ich rovesníci vo vyspelom svete. Zhoršujú sa v chápaní toho, čo čítajú, stále horšie im ide matematika či iné prírodné vedy. Ale v čom presne je pointa?

Vďaka medzinárodnému testovaniu PISA to vieme celkom presne. Strácame schopnosť vzdelávať, zvlášť chudobnejšie deti. A ich podiel na celkovom počte detí bude narastať, takže to bude ešte horšie.

Preto by sme asi mali byť radi, že minister školstva ohlásil program, vďaka ktorému budú mať školy lepšie pripojenie na internet. Vláda k tomu prijala samostatný materiál o masívnejšej informatizácii škôl. Znie to logicky, keď budú mať školy lepšie technické možnosti, budú deti dosahovať lepšie výsledky.

No presne o tom naše školy nie sú. Ak porovnáme vybavenie slovenských škôl s krajinami, ktoré vo vzdelávaní dosahujú výrazne lepšie výsledky, nenájdeme nič, čo by potvrdilo, že naše vzdelávanie zlepšíme investíciou do vybavenia alebo do budovania ďalších tried. To platí aj o počte žiakov. Naše školy nie sú výrazne prepchatejšie ako v krajinách, kde žiaci dosahujú dobré výsledky.

Problém je úplne inde. Tie isté

Ilustr. foto: www.bigstockphoto.com

testy, ktoré merali schopnosti našich žiakov v matematike či čítaní, merali aj to, ako sa pritom správajú. A až tu asi narazíme na to, kde sa začína problém s našimi školami: problém je to, ako sa naši žiaci stavajú k tomu, čo sa v škole robí.

Zistilo sa, že keď žiakov postavíme pred nejakú úlohu, ich chuť problém riešiť a vytrvalosť sú výrazne slabšie ako u ich rovesníkov vo vyspelých krajinách. Máme pritom zamerané, ako tieto vlastnosti vplyvujú na študijné výsledky.

Naši žiaci vidia v učení menší zmysel ako ich rovesníci vo vyspelých krajinách. Neveria, že drina v škole zvyšuje ich šance dobre sa uplatniť a majú silnejší pocit, že do školy nepatria. Dokonca aj deti v krajinách, ktorých školský systém sa dá považovať oproti nášmu za represívny, sú v školách šťastnejšie a k riešeniu problémov pristupujú s oveľa väčšou radosťou a odhodlaním.

To, čo treba v našich školách riešiť, je, prečo v nich nefunguje „chémia“. Prečo nevieme deťom odovzdať podstatu vzdelávania – chuť postúpiť o kúsok ďalej ako včera.

Žiadne rýchlejšie pripojenie ani rozdávanie tabletov to neriešia. Naopak, vytvárajú len zdanie, že sa niečo robí, čo je ešte horšie, ako keď sa nerobí nič. Možno sú vo svete školy, ktorým chýba lepšie pripojenie na net, aby dosiahli lepšie výsledky. No určite to nie sú slovenské školy.

Naším problémom je, že slovenské deti sa v školách stále viac správajú ako padavky bez odhodlania a cieľa. Nemá zmysel sa hádať, či je to viac vina rodičov alebo učiteľov. Skúsme vymyslieť, ako to riešiť. ■

Text bol uverejnený na stránke www.dennik.tyzden.sk

Skepsa, šťastie a hnev

Bola som skeptická. Nevedela som si predstaviť, že sa nájdu mladí, úspešní, sociálne citiaci a najmä trpezliví ľudia pripravení venovať dva roky života nemotivovaným deťom bez akýchkoľvek podnetov. Že sa budú chcieť pozrieť do tváre chudobe a vidieť, ako dokáže zdevastovať ambície, udupať motiváciu a vymazať optimizmus. Že ustoja pohľady učiteľov, keď im niekto alebo niečo zničí čerstvo vybudovanú dôveru detí a ich motiváciu. A už vôbec som neverila, že sa na toto všetko dokážu pripraviť za pár týždňov počas letných prázdnin. Mýlila som sa.

Tých šesť týždňov bolo oveľa náročnejších ako tie pred štátnicami. Psychicky aj fyzicky. Vstávali skoro ráno a v čase, keď už mohli odpočívať, som počúvala ich diskusie. O deťoch, o škole, o sebe a svojej misii, pre ktorú zanechali dobre platené miesta. Pre ktorú sa presťahovali, aby pracovali tam, kde mnohí stratili ilúzie.

Ustáli to. Aj učenie, aj prácu s deťmi. A niektorí z nich už aj prácu s rodičmi. Volajú ma na svoje hodiny, aby som im povedala, čo môžu robiť lepšie. V takých chvíľach som šťastná, ale zároveň aj smutná, že takúto prípravu a nadšenie pre prácu so žiakmi nemajú budúci učitelia. Tí, ktorí sa pripravujú niekoľko rokov a napriek tomu nezažijú toľko otvorených hodín a reflexie ako týchto štrnásť „štartérov“ za šesť týždňov.

Áno, hnevá ma to. Ak by takú možnosť mali, pochopili by, že učiteľstvo je najmä o hodnotách, postojoch, ktoré deťom ponúkajú každým pohľadom, gestom a činom. Učiteľstvo je o pokore, ktorej sa naučia len tí, ktorí deťom dajú viac než len tých 45 minút na hodine. Ja som takého učiteľa mala. A len vďaka nemu som išla cestou, ktorá ma dovedla k dnešnému šťastnému životu. ■

► Janette MOTLOVÁ
community coach, Teach for Slovakia

Ak chceš zapal'ovať, musíš sám horieť

Čo už môže vyrásť z dieťaťa, ktorého obaja rodičia sú učiteľia? A keď pred ním otec ešte aj povie, že si musí stále písať nové prípravy, pretože doba napreduje a treba vždy vymyslieť niečo nové? Práve tieto vplyvy zrejme spôsobili, že je dnes Anna Thomková riaditeľkou najstaršej súkromnej školy na Slovensku a priekopníčkou slovného hodnotenia u nás. Vyrastala v dedinkách stredného Slovenska, vyštudovala učiteľstvo prvého stupňa na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici, začínala v materskej škôlke a osobitnej škole, robila skupinovú vedúcu, vychovávateľku v školskom klube a neskôr aj učiteľku. V roku 1996 založila v Martine školu BellAmos, ktorou žije dodnes. Rozpráva nadšene, ale myslí to celkom vážne, preto sme ju pozvali vystúpiť na 1. ročníku konferencie Cesty k dobrej škole. Pozitívne naladenú pani riaditeľku vypovedala Lenka Kunová.

Učiteľia vtedy dostávali takzvané umiestnenky. Otecko bol veľmi aktívny aj ako osvetový pracovník, nacvičoval divadlá, hral na organe, robil programy a keď dedinu „skultúrnil“, presunuli ho o pár kilometrov ďalej. Takto to spomínal.

► Tvoj otec učil v 50. a 60. rokoch na málotriedkach vo viacerých stredoslovenských dedinkách.

Učiteľia vtedy dostávali takzvané umiestnenky. Otecko bol veľmi aktívny aj ako osvetový pracovník, nacvičoval divadlá, hral na organe, robil programy a keď dedinu „skultúrnil“, presunuli ho o pár kilometrov ďalej. Takto to spomínal.

► Vždy si chcela byť učiteľkou?

Asi od narodenia. V našej kuchyni sa vždy povalovali učebnice, triedne knihy, prípravy a pomôcky a mne sa to veľmi páčilo. Hlásila som sa na strednú pedagogickú školu, ale pre nedostatok miesta som sa tam nedostala. Mám vyštudovanú strednú všeobecnovzdelávaciu školu, bola to trojročná škola s maturitou, my sme boli poslední absolventi.

► Bol taký záujem o učiteľstvo?

Veľmi veľký. Hlásilo sa niekoľkonásobne viac záujemcov, ako mohli zobrať. Na vysokú školu som chcela ísť študovať slovenčinu a dejepis, hlásilo sa nás 90, brali 10. O učiteľstvo prvého stupňa bol malý záujem, a tak mi ponúkli toto a dnes nebanujem.

► Pripravilo ťa štúdium na učenie?

Vysoká škola sa mi zdala príliš teoretická, možno preto, že prvú prax som mala u svojho otecka. Najviac mi dala prax na cvičných školách v Banskej Bystrici a v dedinkách v Turci. Aj dnešní študenti, keď prichádzajú na prax, sú výborne podkutí teóriou, ale nevedia riešiť každodenné situácie. Naozaj je potrebné zaradiť do štúdia viac praxe. Ak by sa opäť zaviedli cvičné školy, určite by sme študentom ponúkli možnosť stáže.

► Prečo si sa rozhodla založiť školu?

Chcela som si splniť svoj dlhoročný sen a vybudovať si školu podľa svojich predstáv, kde bude sloboda, úcta a spokojnosť, tvorivé a podnetné prostredie a kde sa budú deti aj učiteľia môcť realizovať podľa svojich schopností a možností.

► A v školách, kde si predtým pôsobila, toto nebolo možné?

Pracovala som prevažne vo veľkých školách, kde sa o nejakej spolupráci veľmi hovoriť nedalo. Ak človek ukázal, že je v niečom lepší ako ten druhý, nie vždy to bolo prijaté s pochopením. Nie vždy sme mali podporu vedenia, aj keď v posledných ro-

koch praxe na štátnej škole som mala výborného riaditeľa, ktorý ma povzbudzoval a pomohol mi s priestormi na prvé dva roky.

► Aké boli začiatky Bell Amosu?

Začínali sme jednou triedou, chcela som stavať na kvalitu a nie kvantitu. Prihlásilo sa jedenásť detí. Veľmi som si vážila dôveru rodičov. V tom období sa ľudia pozerali na súkromnú školu ako na niečo nezmyselné: prečo by mali platiť za niečo, čo môžu dostať zadarmo? Ponúkli sme integrované tematické vyučovanie, anglický jazyk od prvého ročníka, individuálny prístup, obohatené prostredie, otvorenosť, rodičia mohli chodiť na hodiny... boli to krásne začiatky.

► Od začiatku je škola v Martine?

Prvé dva roky bola v Martine a potom sme na rok odišli do Sklabine, 9 kilometrov od Martina, kde nás prichýlili v budove štátnej školy, denne sme tam vozili tri triedy. Strávili sme krásny rok na dedine s úžasnými dedinskými ľuďmi, ktorí nám nosili košíky ovocia na desiatu a vôbec im nevadilo, že sme súkromná škola. No a od roku 2000 sme v Martine.

► Ako sa skončilo experimentálne overovanie slovného hodnotenia?

Používame ho od svojho vzniku. Po dobrých skúsenostiach na 1. stupni sme požiadali o experiment aj na 2. stupni. Vyžiadali si to aj rodičia. Overovanie experimentu skončilo v roku 2003. Všetky materiály, výstupy a záverečné hodnotenia s návrhmi dokumentácie a metodických pokynov sme poslali do ŠPÚ, odkiaľ, ako nás informovali, postúpili kompletný materiál na ministerstvo. Tam však medzitým došlo k výmene kádrov a keď sme sa dožadovali odpovede, vždy nám dali povolenie len na jeden školský rok, a to až do roku 2008, keď slovné hodnotenie prekvalifikovali na nezmyselné štyri stupne.

► Ktorý minister vtedy nastúpil?

Ján Mikolaj. Dokonca sme v Bratislave mali s ním jedno stretnutie, na ktorom nám striktno oznámil, že slovné hodnotenie bude mať štyri stupne a nepripustil zmenu. Na naše otázky, čo bude s našimi materiálmi a naším experimentom, povedal, že nič také sa na ministerstve nenašlo. Samozrejme, my máme archivované všetky materiály, ktoré dnes už prešli ďalšími úpravami a zmenami. So štyrmi stupňami sme sa nedokázali stotožniť, a tak sme si našli vlastné riešenie. Robíme kombinované hodnotenie. Známkujeme, ale s podrobným slovným komentárom, hodnotíme nielen vedomosti, ale aj proces a aktivitu žiakov. Tí dostávajú dve vysvedčenia: s vodotlačou a so známkami a k nemu internú prílohu – podrobné slovné hodnotenie.

► Ako si vysvetľuješ neochotu ministerstva uznať slovné hodnotenie?

V tej dobe bola veľká nevôľa mnohých učiteľov hodnotiť slovne. Možno tam boli tlaky od nich. Nevieme si to dodnes vysvetliť, lebo v metódických pokynoch to bol iba variant a kto nechcel, nemusel. Hlavným argumentom bolo, že deti potrebujú známky na prihlášky na stredné školy, že tam budú zo známok stresované... Pritom tí naši žiaci, ktorí nikdy

► Neprotestovali učitelia, že musia hodnotiť aj slovne, teda prácnejšie?

Učitelia, ktorí prišli do našej školy, boli už vopred nastavení na slovné hodnotenie. Neustále sme ho zlepšovali, boli to dlhé hodiny diskusií, výmeny názorov a radenia sa. Dokonca robíme aj sumárne polročné slovné hodnotenie. A napokon, vyžiadali si to aj rodičia, ktorým sa slovné hodnotenie páči. Hovoria, že si ho čítajú ako román

► Ako sa ti to podarilo, že máš takých zapálených zamestnancov?

Ťažká otázka. Asi je to tým, že som hľadala ľudí mojej krvnej skupiny. A možno aj osobný príklad. Ak chceš zapáliť, musíš sám horieť. Je to možno aj tým, že každý učiteľ má v škole priestor a podporu na realizáciu svo-

ujímavou ponukou, je náš. Stalo sa, že nám jeden uchádzač povedal, že bude robiť všetko, čo mu prikážeme. Hm, to nebola naša krvná skupina.

► Takže keď učiteľom dôveruješ a dáš im voľnosť, pracujú ešte viac, ako keď ich kontroluješ?

Presne tak. Majú moju maximálnu dôveru a ver, že sa na nich úplne spoľahnem. Napríklad teraz, keď som vystupovala na Roadshow, škola fungovala a o všetkom ma len informovali a urobili za tých desať dní množstvo vecí. Vedia, že moja dôvera rovná sa ich zodpovednosť.

► Dávajú aj oni žiakom toľko slobody a dôvery?

Určite. Snažíme sa objaviť v nich to, v čom sú najlepší a to aj prioritne

Učitelia musia mať pocit slobody a uznania. A hlavne moju dôveru. Raz nám jeden uchádzač povedal, že bude robiť všetko, čo mu prikážeme. Hm, to nebola naša krvná skupina.

nemali známky, dokázali vyštudovať vysoké školy a sú v živote úspešní.

► Objavili ste aj nejaké skryté pôvaby známkovania?

Našli sa rodičia, ktorí reagovali hlavne na dobré známky, že konečne vedia, na čom sú. Nebolo ich však veľa. Ak môžem za seba – známky nemám rada, hlavne tie horšie. Znamka nesmie byť chápaná ako trest, ale má posunúť žiaka dopredu.

jich nápadov, možnosť venovať sa tomu, v čom je najlepší. Učitelia musia mať pocit slobody a uznania. A hlavne moju dôveru.

► Ako si vyberáš učiteľov?

Ja hovorím, že učiteľstvo je na človeku vidieť. Iskru v očiach, nadšenie, výraz tváre. Keď vodím nového človeka po škole, rozprávam mu o jej filozofii, musím vidieť jeho úprimný záujem. A ak mu položím otázku, čo by nám ešte mohol ponúknuť, čo ešte nemáme, a ten človek príde so za-

rozmývame. Poskytujeme každému žiakovi priestor na realizáciu, na vyjadrenie svojich názorov, učíme ich zodpovednosti. Využívame vo veľkej miere pozitívnu motiváciu, základom hodnotenia je pokrok žiaka voči sebe samému, a ak žiak vidí, že sa zlepšuje aj o minimum a my to vieme oceniť, je to pre neho silná motivácia.

► Možno si teraz niekto pomyslí, že ako súkromná škola deti len chválite a nemáte na ne žiadne nároky.

Áno, mnohí si myslia, že rodičia si za-

platia a je to vybavené. Opak je však pravdou. Musíme byť ešte náročnejší a zodpovednejší, veď výstupy nepustia. Aj naše deti robia prijímačky na stredné školy, Testovanie 9, Komparo a tam sa oklamať nedá.

► **Ako tá Indícia nahovorila na to, že budeš chodiť dva týždne po Slovensku**

v rámci Roadshow?

Najprv som odmietla. Ale keďže sama chodím na túto inšpiratívnu akciu, tak som si nakoniec povedala, že do toho idem. Boli z toho dva úžasné týždne, počas ktorých som stretla takmer tisícku učiteľov, ktorí nielen počúvali, ale aj reagovali, sami sa podelili so skúsenosťami a nikomu neprekážalo, že som zo súkromnej školy. Keď som videla ich nadšenie, povedala som si, že naše školstvo sa nemusí báť budúcnosti.

► Takže naše školstvo má nádej?

Ja to tvrdím stále, školstvo je jedným z najúžasnejších odvetví, máme v rukách neskutočnú silu, len ke-

by tej podpory zo strany ministerstva a štátu bolo trošku viac.

► Ty si dokázala vybudovať úspešnú školu aj bez pričinenia štátu.

Začala som s 500 korunami, ktoré mi požičala moja maminka dôchodkyňa, aby som si mohla založiť účet v banke. Bývalý riaditeľ mi odomkol sklad so starými skrinkami a lavicami a povedal: „Ber si, čo sa ti hodí.“ Aj moji dobrí priatelia mi pomohli. Ale ani my by sme dnes už bez podpory štátu neprežili. Možno sa človek takýmto šialencom musí narodiť. Ale netreba sa báť snívaj a plniť si svoje sny, je to najkrajšie, čo človek môže urobiť. ■

Žiakovi SOŠ hrozia za tri skladačky marihuany až tri roky väzenia

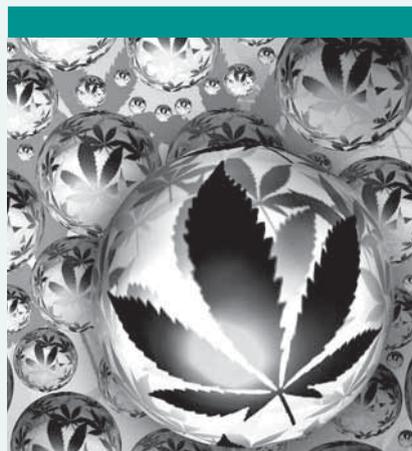
ČÍSLO
NA ZAMYSLENIE

► Košický Korzár priniesol pred niekoľkými dňami nezvyčajnú správu. Podľa nej istá stredná odborná škola v Košiciach pozvala policajtov, aby urobili pre ich žiakov edukačno-preventívnu akciu o škodlivosti drog a rizikách s nimi spojených. Súčasťou prezentácie bola aj ukážka práce psa vycvičeného na vyhľadávanie drog. Pes so psovodom prešiel niekoľko tried, keď zrazu v jednej zo školských tašiek zaňuchal podozrivý obsah. Pri následnej prehliadke boli u druháka Laca nájdené tri skladačky marihuany. Polícia ich zabavila a žiaka do noci vypočúvala. Hrozia mu až tri roky väzenia.

Potiaľ novinová správa. Obsahuje dve čísla – zhodou okolností sú to dve trojky. Určite je číslom na zamyslenie aj prvá z nich, ktorá dokazuje, že niektorí stredoškoláci nosia v školských taškách marihuanu. Nie je to optimálne a je určite dobre, že školy sa tejto problematike venujú. Napríklad aj tak, že žiakom sprostredkujú stretnutia s policajtmi,

ktorí majú mnoho skúseností s kriminalitou a inými negatívnymi sprievodnými javmi závislosti.

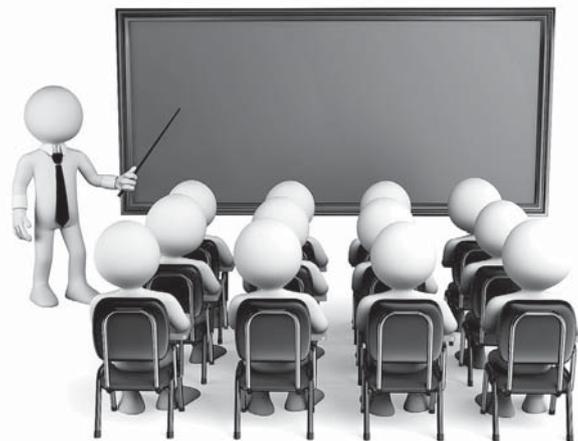
Mňa však na celej udalosti zaujala a prinútila k zamysleniu skôr tá druhá trojka, teda tri roky väzenia, ktoré teraz Lacovi hrozia. Skúsil som si predstaviť, čo by sa s ním dialo, keby ten trest naozaj dostal. Nedokončil by strednú školu. Strávil by tri roky v ťažkých podmienkach obklopený „problematickými“ ľuďmi. Urči-

te by sa hlboko v ňom usídlil pocit krivdy a možno aj nenávisť k spoločnosti, ktorá k nemu dokázala byť taká krutá za také malé pošmyknutie (videné jeho očami išlo o maličkosť). Po troch rokoch by vyšiel z väzenia, bez vzdelania, zato vyškolený spoluväzňami, ako ľahko kľučkovať životom, aby ti na to len tak ľahko neprišli. Mám veľké podozrenie, že tri roky vo väzení by tomuto chlapcovi ťažko ranili dušu, zavreli mnoho životných ciest a pokazili celý život.

Naozaj nám toto pripadá ako primeraný trest za to, že chalan mal v taške tri papierové skladačky so „zeleným sušeným materiálom“? Trest od spoločnosti, v ktorej mnohí dospelí beztrestne kradnú milióny eur ako na bežiacom páse? Pripadá mi to nespravodlivé a absurdné. Keď budú najbližšie niektorí politici navrhovať dekriminalizáciu držania marihuany, spomeňte si na Laca. Možno bude v tom čase tráviť svoje najlepšie roky v cele. ■

► Vladimír BURJAN

Má štát určovať, ktoré učivo sa má preberať v ktorom ročníku?

Rubriku ZA a PROTI sme spustili pred viac ako tromi rokmi a hneď prvá otázka znela takto: „Majú školy samy rozhodovať o tom, v ktorom ročníku budú preberať jednotlivé učivo?“ Hoci to inak nerobíme, rozhodli sme sa vrátiť sa k tomuto problému ešte raz s mierne preformulovanou otázkou. Táto téma sa totiž v uplynulých dňoch stala opäť veľmi aktuálnou a hýbe pedagogickou

verejnou. Učители sú nespokojní najmä s tým, že príprava revidovaného *Štátneho vzdelávacieho programu* prebieha za zatvorenými dverami a viaceré profesné združenia majú pocit, že sa k problematike nemali možnosť dostatočne vyjadriť. A diskusia by naozaj bola potrebná. Existujú totiž argumenty ZA i PROTI.

ZA argumenty priaznivcov

- ▶ Učители nemajú skúsenosti so zaradovaním učiva do ročníkov. Ak by sme túto úlohu nechali na nich, hrozilo by, že by v niektorých prípadoch zvolili didakticky nevhodné usporiadanie učiva.
- ▶ Pri prestupoch žiakov z jednej školy na druhú sa môže stať, že žiak bude niektoré učivo preberať dvakrát, alebo, čo by bolo horšie, niektoré učivo „obíde“ celkom.
- ▶ Optimálne zaradenie učiva do ročníkov vyžaduje spoluprácu medzi jednotlivými predmetovými komisiami (napr. medzi učiteľmi matematiky a fyziky). Ak táto spolupráca na škole nefunguje, môže to mať negatívny vplyv na výslednú podobu vzdelávacích programov.
- ▶ O zaradení učiva do ročníkov a jeho usporiadaní v praxi aj tak nebudú rozhodovať učители, ale autori učebníc. Tí pri písaní učebných textov zvolia isté konkrétne zaradenie do ročníkov a usporiadanie a učители, ktorí budú chcieť učebnice používať, budú nútení toto usporiadanie učiva prevziať.
- ▶ Pre zostavovateľov školských testov je problémom, ak nie je zrejmé, ktoré tematické celky sú preberané v jednotlivých ročníkoch. Nech by bol obsah testov akýkoľvek, časť škôl môže namietajú, že sa nezhoduje s tým, čo sa u nich učí.

PROTI argumenty odporcov

- ▶ Školy, najmä tie progresívne a inovatívne, potrebujú dostatok priestoru na uplatnenie vlastných predstáv o optimálnom vzdelávaní. Predpísanie učiva jednotlivých ročníkov je z tohto pohľadu príliš zväzujúce.
- ▶ V mnohých predmetoch existujú alternatívne, konkurenčné didaktické koncepcie. Ich významnou súčasťou je často aj špecifické zoradenie učiva. Tým, že štát predpíše usporiadanie učiva, prakticky znemožní realizáciu niektorých didaktických koncepcií na úkor iných.
- ▶ Riadenie nášho školstva sa dlhodobo vyznačuje nedôverou voči riaditeľom škôl a učiteľom. Pritom dôležitou podmienkou dobrého fungovania školského systému je podpora profesionálnej zodpovednosti pedagógov za priebeh a výsledky vzdelávania.
- ▶ Keď majú školy možnosť samy zaradovať učivo do jednotlivých ročníkov, môžu do vzdelávania lepšie prehmotať požiadavky a potreby žiakov či rodičov, ako aj špecifiká obce či regiónu.
- ▶ Čím je vyššia autonómia škôl v určovaní obsahu vzdelávania (vrátane zaradenia učiva do ročníkov), tým majú lepšiu možnosť profilovať sa a odlišiť sa tak navzájom.
- ▶ Autori učebníc potrebujú pri písaní väčšiu voľnosť. Je ťažké písať učebnicu, ak predpísané usporiadanie učiva odporuje didaktickému názoru autorov.

Zo života školskej techniky

Za štrnásť rokov od projektu Infovek prišli do škôl okrem počítačov aj iné technické zázraky. Pomáhajú či sú len drahými lapačmi prachu?

► Lenka KUNOVÁ

Vybavenie škôl a spokojnosť učiteľov s ním sa líši podľa toho, čo sa škole podarí zaobstarať, a to aj vďaka eurofondom, sponzorom, či dvom percentám z dane. Na ZŠ na Ulici Československej armády v Prešove majú na 993 žiakov vyše 100 počítačov a 25 notebookov, počítače z Infoveku dávno vyradili a priebežne nakupujú nové. Na Spojenej škole na Tilgnerovej ulici v Bratislave majú cez 1000 žiakov a tri učebne po 10 – 12 počítačov, čo nie je dosť a privítali by aj novšiu techniku. Anino Belan z bratislavskej Školy pre mimoriadne nadané deti a gymnázia si pochvaluje pravidelné investície do nových počítačov, hovorí však, že technika nie je všetko: „Žiaci majú často doma oveľa silnejšie mašiny, ako máme v škole, ale to nie je vždy pointa. S počítačom, ktorý bol výrazne horší než priemerný dnešný mobilný telefón, pristáli ľudia prvýkrát na Mesiaci. Zaujímavé veci sa dajú robiť aj so staršími maškami.“

Hrdinskí technici

Správcom školských počítačov niet čo závidieť. Jozef Želúdek zo ZŠ s MŠ na Demänovskej ulici v Liptovskom Mikuláši: „Väčšina správcov v školách sú učelia informatiky aj iných pred-

metov. Staráme sa vlastne o všetko za nič. Sieť, počítače, tablety, školský web, často aj o školskú agendu (databázy žiakov). Robievame promo škole – fotografie, videá, časopisy. Robotu si nosíme domov, lebo v práci nestíhame. Často musíme riešiť veci hneď, niekomu vyskočí bublina, niekomu zaseklo papier a prečo nemáme toner v kopírke? Zvyčajne sú správcovia platení len na dohodu, niekde ani to nie, možno majú nejaké plus v odmenách. Finanč-

Interaktívne tabule sú často používané len ako luxusné a drahé premietacie plochy pre dataprojektor.

ne to nemôžete porovnávať s technikou zo súkromnej firmy, ktorý si pýta 20 – 30 eur za hodinu.“

Učitelia technici však vedia škole ušetriť peniaze aj inak. Ján Macek zo ZŠ na Ulici Československej armády v Prešove: „Osvedčil sa nám WiFi AP Ubiquiti. Na drahý AP WiFi z Infoveku 2 padá prach. Veľmi nám pomohlo aj nové optické pripojenie od Orangu, za ktoré platíme len necelých 20 eur. Predtým DSL od Infoveku strašne brzdilo prácu a ministerstvo zaň

platí cca 130 – 160 eur.“ Spravovať počítačovú sieť v škole je aj trochu dobrodružné: „Deti sú zvedavé, rady skúmajú, ale zásahy a údržba sa dajú nastaviť tak, že sa vytvoria image diskov, prípadne sa nastaví udržiavací program, mne sa osvedčil Deep Freezer. Tiež blokujem niektoré stránky, napríklad Facebook.“

Nerozumné nákupy

Nad interaktívnymi tabuľami sa učitelia čudovali možno pred piatimi-šiestimi rokmi, dnes sú už bežnou výbavou škôl. Peter Spišák z michalovskej firmy PMS Delta však hovorí, že často neslúžia svojmu účelu: „Využívajú sa ako luxusné a drahé premietacie plochy pre dataprojektor. Systém nakupovania alebo verejného obstarávania cez rôzne projekty prakticky znemožňuje, aby sa škola slobodne rozhodla, čo si zakúpi alebo dostane. Výsledkom je zmät rôznych značiek. Ak sa chce učiteľ pripojiť na rozličné tabule, potrebuje rozličný softvér, s Apple Mac OS alebo tabletom je to skoro nemožné. Druhým dôvodom nevyužívania interaktívnych tabúľ môže byť nedostatok hotového digitálneho obsahu a neochota učiteľov vyhľadávať ho alebo tvoriť. Ale učelia, ktorí chcú a majú v technológiách aj určitú záľubu, ich využívajú a dokážu prekonať aj úskalia nekompatibility alebo nedostatku obsahu.“

Skeptickejší je Peter Spišák v prípade tabletov: „Na rozdiel od počítačov sú to osobné zariadenia. Robiť učebňu tabletov je nezmysel, tak ako by nikoho nenapadlo robiť napríklad učebňu mobilných telefónov. Buď vymyslíme ako zabezpečiť, aby každý žiak mal vlastné zariadenie, čo zatiaľ nemajú ani oveľa vyspelejšie štáty, alebo necháme žiakov priniesť si vlastné tablety. To, že niekto zoberie balík európskych, teda darovaných peňazí a jednorazovo kúpi XY tabletov, je z dlhodobého hľadiska vyhadzovanie peňazí. Tiež preto, že životnosť batérie tabletu je obmedzená. Treba pamätať aj na dostatočné WiFi pokrytie v škole.“

Dones si svoje

Nielen pri tabletoch stojí za zväženie princíp BYOD (Bring Your Own Device – dones si svoje vlastné zariadenie), ktorý by ušetril peniaze a prispel k väčšiemu komfortu žiakov. Anino Belan: „Často sa to deje samo. Tento rok sa mi na seminár prihlásilo 17 ľudí, ale v učebni máme len 15 strojov. Našťastie prišli štyria s vlastnými notebookmi, nemusel som nikoho usádzať v susednej miestnosti. Teraz sa chystám s oktávami na matematike robiť štatistiku s výrazným využitím počítačov a chcem prístup BYOD vyskúšať v plnej sile.“ Silvia Bodláková zo Spojenej školy na Tilgnerovej ulici v Bratislave však upozorňuje na riziká: „Myslíte, že by deťom poistili počítače proti strate, krádeži či poškodeniu? Nemuseli by sme potom riešiť takéto situácie? Možno na strednej škole je to iné, ale nie všetky deti berú počítač ako pracovný nástroj, skôr sa chcú vyťahovať, kto má novší a drahší. A niektoré deti ho ani nemajú.“

Tibor Repček so svojimi študentmi na Evanjelickom gymnáziu J. Travnoského v L. Mikuláši už v systéme BYOD funguje dávno: „Ak sa tak žiakom pracuje lepšie, som za. Podmienkou je, aby na ich zariadení fungovali programy, s ktorými pracujeme. Nakoniec, aj kvôli BYOD som pripravil prenosné free programy s potrebnými nastaveniami a ponúkam ich na stiahnutie na esslm.sk/tabula.“

Keď sa chce a dá

Andrea Kolláriková je angličtinárkou na Hotelovej akadémii Ľudovíta Win-

tera v Piešťanoch. Podľa nej je najväčšou prekážkou využívania technológií názor učiteľov, že žiaci trávajú za počítačmi a tabletmi príliš veľa času. Navyše, tí stredoškolskí si často myslia, že interaktívna tabuľa patrí skôr do škôlky alebo na prvý stupeň. Za skutočný dôvod však považuje, že si učitelia takéto hodiny nevedia predstaviť alebo sa obávajú, že im príprava zaberie veľa času.

Ako angličtinárka jej však interaktívna tabuľa čas skôr šetrí: „Nepotrebujeme na hodiny učebnice, učiteľskú knihu, CD prehrávač, DVD mechaniku, ani nakopírované materiály. Ušetrím vzácny čas, ktorý by zabralo nastavovanie cédečka či rozdávanie materiálov. Moderné učebnice cudzieho jazyka majú iTools, čiže CD-rom, na ktorom je učebnica, pracovný zošit, materiály navyše, poslušky, videá a najmä interaktívne cvičenia. Do digitálnej učebnice môžem vpisovať, zvýrazňovať text, zakrývať časť textu či nastaviť časovač. Pri každom cvičení je kľúč, čiže kontrola domácej úlohy je oveľa jednoduchšia. Pri posluchoch a videách mám k dispozícii prepis (tapescript), ktorý môžem použiť na doplnkové otázky. Na bežné písanie na tabuľu nepotrebujem kriedu ani fixky, text si uloží a môžem sa k nemu kedykoľvek vrátiť, žiadne nenávratné zotieranie tabule. Materiály môžem používať opakovane, napr. v paralelných triedach. Zadanie domácej úlohy vpíšem do učebnice iTools pomocou poznámky, takže je neodškriepiteľné.“

Andrea nedá dopustiť ani na tablety: „Umožňujú individuálny prístup, napríklad pri precvičovaní gramatiky, aj prácu vo dvojiciach a skupinách. Učiteľ pošle žiakom pracovné listy, ktoré vypracujú pomocou špeciálneho pera a pošlú späť. Sami si volia čas a aj pomalší majú možnosť zapojiť sa. Existuje aj množstvo aplikácií pre každú jazykovú zručnosť.“

Opäť sa potvrdzuje, že mnoho vecí funguje len vďaka nadšeným jednotlivcom a ich práci nad výšku svojho platu. Technika bez človeka, ktorý ju oživí, totiž zostáva len zbytočne drahou haraburdou. ■

Ilustr. foto: www.bigstockphoto.com

Zaškatul'kovaný školský svet

Ako systematický človek si už dlhé roky vediem zoznam kníh, ktoré som si kúpil. A kupujem ich naozaj veľa, takže evidencia je nutná. Mám na to v Exceli súbor rozdelený podľa jednotlivých oblastí: *pedagogika, psychológia, filozofia, sociológia, história, výtvarné umenie...* V ostatných rokoch mám však čoraz častejšie ten istý problém: neviem sa rozhodnúť, do ktorého „chlievika“ patrí nová kniha. Ešte nikdy neboli rôzne oblasti poznania také poprepájané a odráža sa to aj na knihách. Pre postmoderný svet je typické spájanie kedysi nespojitelného, hľadanie súvislostí tam, kde by ich kedysi nikto nehládal a nazeranie problémov z rozmanitých uhlov pohľadu.

Nakoniec to vždy nejako vyriešim a knihu zaevidujem. Ale vždy ma pritom napadne otázka: dokedy bude škola ignorovať tento vývoj? Dokedy bude kurikulum nepredýšne rozdelené na jednotlivé vedné disciplíny, ako to v 19. storočí ktosi zaviedol? Dokedy budeme ten istý jav skúmať so šiestakmi na geografii, so siedmakmi na biológii a s ôsmakmi na fyzike? Dokedy budú učitelia sedieť v kabinetoch podľa aprobácií a stretávať sa iba raz týždenne na porade?

Pri organizovaní súťaže *EXPERT geniality show* sme s kolegami objavili smutnú vec: keď dáte do žiackej súťaže súčasne otázky z geografie aj z dejepisu, stratia o ňu záujem zemepisári aj dejepisári. Takej súťaže sa na mnohých školách nemá kto ujať, pretože „nepatrí“ žiadnej PK.

Paradoxne je možné, že na toto nezmyselné „škatul'kovanie sveta“ najviac doplatí samotná škola. Z krízy, v ktorej sa nachádza, ju totiž môže dostať iba úzka spolupráca pedagógov, psychológov, sociológov, filozofov, ekonómov, manažérov a ďalších. Ibaže budú takej interdisciplinárnej spolupráce schopní? V škole ju nikdy nezažili, nikto ich k nej nevedol. ■

► Vladimír BURJAN

Hnev je učiteľovi zlým radcom

Situácie, ktoré sprevádzajú učiteľský život, sú často veľmi dynamické. No môže si učiteľ dovoliť konať unáhlene?

Rozhodnutia, ktoré učiteľ robí s horúcou hlavou, nemusia byť najšťastnejšie. A práve to sa stalo jednému slovenčinárovi na gymnáziu.¹

„Raz za polrok sa píše veľká slohová práca. Žiaci o nej vedia týždeň-dva dopredu a majú za úlohu pripraviť si triedu, ako sme dohodnutí. Prácu si musia rozvrhnúť na dvojhodinovku tak, aby stihli napísať koncept a prepísať ho do čistopisu.“

Jedného dňa, keď sa mala písať veľká slohová práca, som vstúpil do triedy so zvončením. Ohúrili ma však hluk, lavice boli rozhádzané, v triede neporiadok. Štyria chlapci dokonca ani neboli v triede, lebo „v bufete bol hrozný rad“. Moje sklamanie vystriedal hnev – ako to chcú tie decká stihnúť? Nahnevane som oznámil, že ak triedu do piatich minút neupracujú, budem nútený všetkých klasifikovať nedostatočnou. Na to sa ozvali tri jednotkárky, že ony sú pripravené a že by rady začali písať. Pripadalo mi to ako drzosť. Spýtal som sa ich, či keď sú nachybané, nemôžu radšej pomôcť svojim nekoncepčným spolužiakom. Predtým, ako začali žiaci pracovať, som ešte

te oznámil, že tým, ktorí nestihnú prepísať celý koncept do čistopisu, znížim výslednú známku o jeden stupeň.

Doma som vyfučal. Nemal som to svedomie znižovať žiakom známky, ak nestihli prepísať posledný odsek. O dva dni ma však pred zborovňou čakali rodičia jednej z troch jednotkárok. Hneď spustili, ako si to vraj predstavujem chcieť od poslušných detí, aby zabezpečovali poriadok v triede a ešte dobrým žiačkam poškodiť tým, že aplikujem kolektívnu vinu!

Vysvetlil som svoj zámer: chcel som vytvoriť tlak, aby žiaci pracovali rýchlejšie, inak by to nestihli. Tiež som chcel, aby tí zodpovednejší nabudúce dohliadli na zvyšok triedy. Pochválil som prácu ich dcéry – hoci nestihla prepísať posledné dve vety, má plný počet bodov. Pochopili, ospravedlnili sa a odišli.“

Čo si myslíte o postupe učiteľa? Je správne uplatňovať „kolektívnu vinu“? Je vhodné premietat' nevhodné správanie do známok z predmetu?

Skončilo to nakoniec dobre. To, že prišli rodičia, vítam, sú súčasťou vyučovania. Učiteľ konal ako mnohí z nás – chceme pritlačiť žiakov známami, ktoré sú v tomto prípade sankciami, nie motiváciou. Aj va-

riant: ak nebudete dobrí, bude písomka, je nesprávny. Občas som ho využíval, no keď som sa zamyslel, že to nie je spravodlivé, prestal som dávať takéto tresty. Afekt je druhá vec, v tom spáchate čokoľvek, čo sa potom ťažko vysvetľuje. Ak cítim hnev, radšej stíchmem, mlčím a dívam sa na triedu. Väčšinou stíchne. Ale ak by sa mi niečo podobné stalo, ospravedlím sa bez problémov. Každý človek robí chyby. Keď si to priznáte, budete v očiach žiakov bezchybný.

Ján Papuga

Taký je život. Prináša rozličné situácie. No viem, že kolektívne trestať nie je cesta. Pocit bezmocnosti, hnevu, márnosti našej práce v nás môžu vyvolať rôzne konanie, ktoré potom musíme nejako korigovať. Keď som riešila podobnú situáciu, nechala som žiakov, aby prácu dokončili. Na ďalšej hodine som nešťastníkov skúšala, a teda mohli dokázať, že sú takí frajeri aj vo vedomostiach.

Gabriela Kratochvílová

Absolútne nesúhlasím! Vo svojej praxi som používala „metódu tlaku“, no motivačne, nie v prípade klasifikácie. Takisto som odporcom písomiek za trest. Žiaľ, je to bežná prax.

Júlia Smoligová

Keď človeka ovládne hnev, robí chyby, z ktorých sa ťažko vysekať „bez straty kytičky“. Poznáam to. Takže komentár dávam bez odsúdenia kolegu. Bolo správne, že po zistení situácie sa usiloval dať veci čo najskôr do poriadku. Myslím, že účinnejšie by bolo apelovať na žiakov, že je v ich záujme, aby všetko stihli. Nie je celkom jasné, či zníženie známky za nedokončený čistopis je štandardné, alebo či to bol momentálny nápad učiteľa. Skôr sa zdá, že to bola reakcia v hneve. V takom prípade to nebolo správne a spôsobilo to oprávnený pocit krivdy a oprávnenú reakciu tých troch pripravených dievčat. Problémom je aj to, že učiteľ ich re-

¹ V použitých príbehoch meníme typ školy, pohlavie a mená postáv, prípadne ďalšie detaily, aby sme ochránili súkromie ich autorov a aktérov.

akciu považoval za drzosť. Ony predsa splnili jeho očakávania, mal im dať najavo, že to kvituje a až potom ich vyzvať, aby pomohli spolužiakom. Stálo by za zváženie, či sa dá celý sloh posunúť o týždeň – v tej napätej atmosfére predsa muselo byť ťažké zvládnuť školskú úlohu. Stálo tiež za to venovať jednu hodinu diskusii o vzniknutej situácii a o jej dôsledkoch. No a napokon za vážnu chybu považujem výsledok rozhovoru s rodičmi žiačky – oni sa ospravedlnili, učiteľ nie. Podľa môjho názoru tam ospravedlnenie z jeho strany za nezvládnutý hnev byť malo. Možno sa bál straty vážnosti v očiach rodičov. Ja si ale myslím, že by vážnosť skôr získal. Napokon však všetko dopadlo dobre – takže žiadna tragédia, len cenná skúsenosť.

Martin Kríž

„Nie je vhodné premietat' správanie do známok z predmetu. Ale ak mám nastavené kritériá hodnotenia aj s touto zložkou a žiaci tieto ich poznajú, správanie hodnotím aj známkou. Žiakov na predmete hudobná výchova učím i to, ako sa správať na podujatí s umeleckým obsahom a kultúrneho charakteru. Toto by som určite hodnotiť mohol i známkou. A kolektívna vina? Ak sú kritériá stanovené jasne a zrozumiteľne, bežne používam kolektívnu zodpo-

vednosť (lepšie slovo ako *vina*), a to hlavne v správaní sa žiakov v triede. Učíme sa predsa zodpovednosti za poriadok i správanie sa v našej spoločnej triede.

Rado Zajíc

„A je to kolektívna vina? Mali tie šikovné žiačky pripravené lavice a priestor podľa požiadaviek učiteľa? Mne sa tiež stane, že žiaci pred písomkou vyrušujú, nie sú pripravení a sústredení, tak počkám a vyhlásim, že sa pripravujú o čas sami. Zatiaľ vždy pochopili a navzájom sa napomenuli. Myslím si, že je dobré, aby sa žiaci aj vzájomne kontrolovali, nemusí byť len učiteľ ten, kto robí poriadky. Trieda je spoločný priestor, žiaci sa musia naučiť dôslednosti a spolupráci.

Anna Rázusová Dvorščáková.

„Len poznámku: používať dievčatá na „disciplinovanie“ triedy je okrem iného široko-dáľeko v pedagogickej praxi rozšírené rodovo stereotypné zneužívanie.

Jana Cviková

„Boli žiaci pripravení? Neboli. Je to gymnázium, kde je pocit zodpovednosti? Prečo tie super pripravené jednotkárky nezabezpečili prípravu triedy a nepripravili ju spolu so svojimi nezodpovednými spolužiakmi? Dve minúty na zarovnanie stolov je až priveľa, plus minúta na pokyny k uprataniu – tie tri minúty mohol učiteľ pridať v rámci prestávky a hodnotiť podľa vopred stanovených kritérií. K nešťastníkom, ktorí prišli neskoro: každý vie, kedy zvoní a vedeli, že budú písať polročný sloh. Pokiaľ ide o záverečné hodnotenie, učiteľ mal hodnotiť výslednú prácu bez ohľadu na koncept. Ak by im pridal tri minúty z prestávky, mohol hodnotiť spravodlivo – podľa odovzdaného originálu. Takto zlepšil známku aj tým, ktorí by to neboli stihli, ani keby im pridal 10 minút.

Monika Karolčíková

Moderný lietajúci koberec

Keď som v 90. rokoch bola žiačkou základnej školy, metódy, ktoré používala väčšina mojich učiteľov, sa veľmi neodlišovali. Na hodinách geografie (vtedy zemepis) sme všetci sedeli v laviciach a (ne)počúvali pani učiteľku, ktorá nám čítala text z učebnice. Ku koncu hodiny vždy nasledovalo hodnotenie. Piaty z nás sa museli postaviť do radu v zadnej časti triedy. Našou úlohou bolo identifikovať objekty na nástennej mape zavesenej na tabuli, na ktoré nám ukázala ukazovadlom pani učiteľka. V predmete som dosiahla požadovaný výkon, mala som dobrý zrak a dostatočnú vizuálnu pamäť.

Dalo by sa očakávať, že som si vytvorila negatívny postoj ku geografii. Ja som ju však milovala. Paradoxne, vďaka našej dejepisárke, ktorá precestovala hádam celý svet a priniesla si odtiaľ veľa obrazových materiálov a suvenírov. Zážitky z ciest nám dokázala sprostredkovať tak pútavo a autenticky, že sme sa cítili byť súčasťou krajiny, o ktorej hovorila.

Neštudovala som síce geografiu ani dejepis, neprecestovala som celý svet, pani učiteľka dejepisu však v mojej duši zanechala stopu: prebudila moje celoživotné nadšenie z objavovania nových poznatkov. Som si viac-menej istá, že ani dnešné deti nepovažujú za dôležité vedieť vymenovať všetky hlavné mestá, poznať rozlohu štátov alebo počet obyvateľov. Sú to malí bádatelia. A ak chceme u nich prebudiť zvedavosť, musíme využiť to, čo ich baví. Preto je internet súčasťou mojich hodín, hoci nie som zástankyňou technológií, radšej sa prechádzam v prírode, ako by som si o nej písala cez chat, radšej čítam voňavé printové knihy ako tie elektronické. Práve internet totiž pre nás môže byť, ako to napísal Stefan Padberg, moderným lietajúcim kobercom. ■

► **Monika ŠULOVSÁ**

Pedagogická fakulta UK, Bratislava

Porozprávajte nám svoj príbeh

Stalo sa vám ako učiteľovi, riaditeľovi, rodičovi či žiakovi v škole niečo nezvyčajné, s čím ste si v prvej chvíli nevedeli rady? Podobných situácií nastáva mnoho, no pedagogické fakulty na väčšinu z nich učiteľov nepripravujú. Práve o tom je rubrika *Skutočný príbeh*. Pomôžte nám tvoriť túto školu života pre učiteľov. Pošlite nám svoj príbeh na prispevky@casopisdobraskola.sk. Použitie námety honorujeme.

Poskladajte si triedu na mieru

Ako z triedy 19. storočia urobiť triedu súčasnosti

► Kornélia LOHYŇOVÁ, Hotelová akadémia, Bratislava

Priemyselná revolúcia priniesla masovú výrobu v továrňach. Rodičia pracovali a deti museli začať chodiť do školy. Aj spôsob učovania, disciplína a usporiadanie tried sa podobali na továrne. Žiaľ, na školách to stále vyzerá podobne, i keď sme posledných dvadsať rokov svedkami obrovských zmien.

Ak chceme kráčať s dobou, nestačí iba nakúpiť tablety a rozdať ich žiakom. Začnime prostredím, v ktorom sa vzdelávajú. To musí inšpirovať k tvorivosti a vyvolať záujem. Dovoľme žiakom pohybovať sa v triede aj počas hodiny? Poskytujeme im priestor, aby boli aktívni? Umožníme im spolupracovať a učiť sa navzájom? Dávame im slobodu a vedíme ich k zodpovednosti?

Logicky usporiadaná trieda

Nedávno som v Bruseli navštívila *Triedu budúcnosti*, ktorú v januári 2012 otvorila Európska sieť škôl (European Schoolnet). Konajú sa tu workshopy a semináre pre učiteľov, ale aj podnikateľov a zriaďovateľov škôl a odborníkov v oblasti vzdelávania. Workshop, na ktorom som sa zúčastnila, bol spoluorganizovaný eTwinningom.

Farebnosť, dizajn mobilného nábytku, technológie a samotné uspo-

riadenie celého priestoru triedu vôbec nepripomínali. Namiesto klasic-

„Nestačí iba nakúpiť tablety a rozdať ich žiakom. Začnime radšej zmenou prostredia, v ktorom sa vzdelávajú.“

kých radov lavíc a katedry je tu vytvorených šesť zón:

- 1. Zóna výskumu** – Keď učiteľ nastolí problém, výzvu, ktorú majú študenti riešiť, tu hľadajú zdroje, ktoré na to budú potrebovať, ako texty, videá, obrázky, fotografie atď. Sú aktívnymi bádateľmi, „majiteľmi úlohy“ a majú určitú slobodu v rozhodovaní, ako výzvu splniť. Ideálne je, aby problém spájaj viac predmetov a súvisel s reálnym svetom. Je dobré, ak od začiatku spolupracujú žiaci v tímoch.
- 2. Zóna tvorby** – žiaci na základe predchádzajúcej aktivity vytvárajú svoje produkty. Môže to byť video, prezentácia, plagát alebo iný výstup. Dôležité je, aby žiaci mali možnosť o ňom spoločne rozhodovať, nie iba plniť nariadenia učiteľa.

- 3. Zóna prezentovania** – žiaci prezentujú svoje produkty reálne publiku alebo on-line. Ak na nich čaká skutočné publikum, viac im na práci záleží, sú na seba hrdí a pociťujú satisfakciu, ktorá je dôležitá pre ich sebadôveru aj pre pozitívny vzťah k vzdelávaniu. Kto môže byť publikum? Spolužiaci, rodičia, partneri, ale aj širšia komunita. Dôležitým prvkom je spätná väzba. Nie je jednoduché ju dávať ani prijímať, preto je dobré trénovať žiakov aj v tejto oblasti.

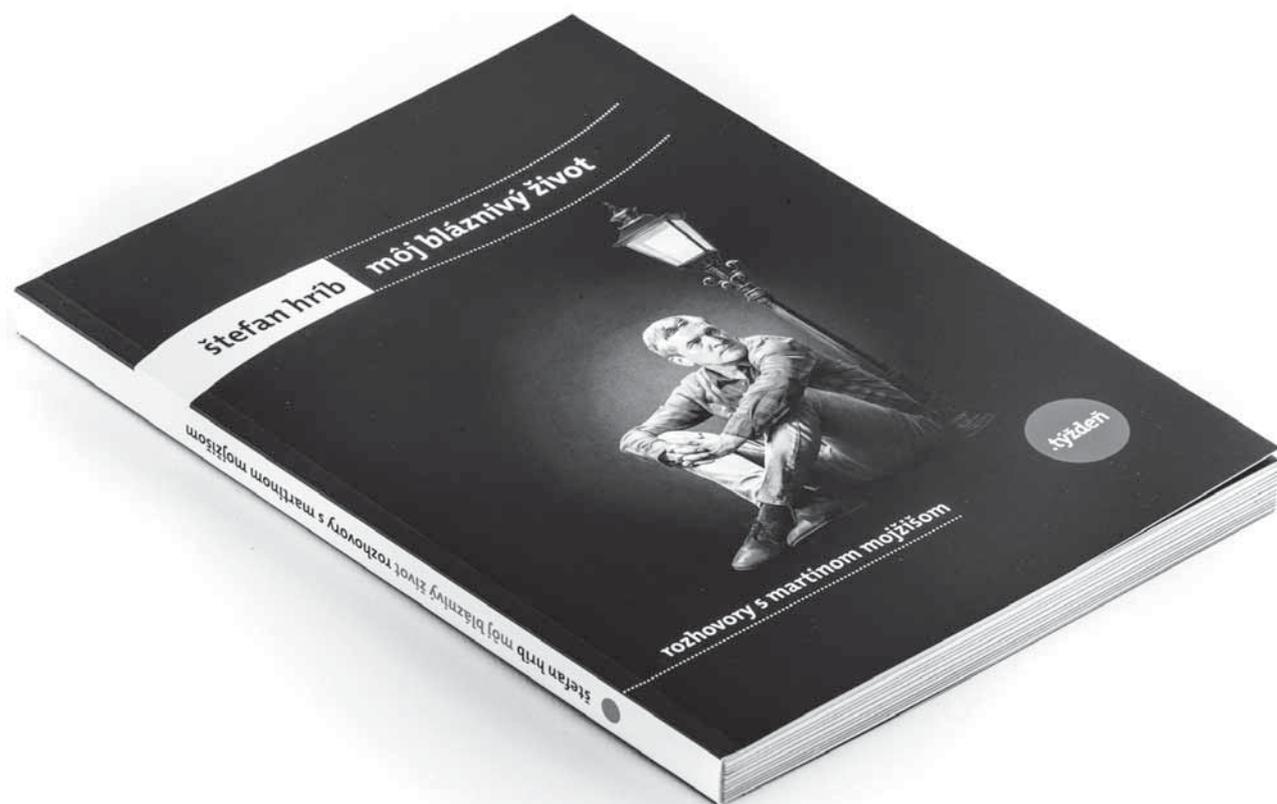
Ďalšie tri zóny triedy budúcnosti sa týkajú rôznych štýlov učenia sa:

- 4. Interaktívna zóna:** učiteľ stojí pred žiakmi, prezentuje, vedie aktivity a kontroluje. Všetci žiaci by mali byť aktívni. Pomáha mu v tom rôzna technika, napríklad hlasovacie zariadenie.
- 5. Zóna výmeny** – žiaci tu spolupracujú v tíme, napríklad počas skúmania, tvorby produktov alebo pri príprave na prezentáciu. V súčasnom svete je tímová práca nevyhnutná, ľudia spolupracujú na projektoch nielen v rámci jednej firmy, ale aj s ďalšími firmami a často aj s partnermi v iných častiach sveta. To si, samozrejme, vyžaduje prispievať vlastnými názormi a znalosťami, ale aj rešpektovať názory iných, vedieť vyjednávať, riešiť konflikty, byť lídrom, ale aj podporovať iných a robiť spoločné rozhodnutia. Je nevyhnutné tieto zručnosti získať už v škole. Dôležité je zabezpečiť, aby každý žiak mal svoju úlohu, ktorá má vplyv na výsledok celého tímu.
- 6. Zóna rozvoja** je priestorom pre nezávislé, samostatné učenie sa.

Viete si predstaviť takúto triedu budúcnosti aj na vašej škole? Aj ja mám len klasickú triedu, ale jednoducho v nej preskupím stoličky a lavice. Mobilný nábytok a moderné technológie mnohé uľahčia, najdôležitejšie je však zmeniť spôsob učenia. ■

štefan hríb

môj bláznivý život

Hľadáte vianočný darček? Tu je!

Nová kniha Štefana Hríba *Môj bláznivý život* je ideálnym darčekom pre všetkých, ktorí chcú nahliadnuť do zákulisia médií, politiky aj do autorovho súkromného života. Cena knihy je 10,99 eur.

Knihu s podpisom Štefana Hríba objednávajte na | knihy.tyzden.sk | alebo osobne v redakcii

.tyždeň

Po islandsky chutne a rýchlo

Absolventka učiteľského štúdia, ktorá sa vybrala na Island, nám napísala o tom, ako sa v tamojšej jazykovej škole učila miestny jazyk.

► Kristína DOMÁŇOVÁ, Garðabær, Island

Po skončení štúdia primárnej pedagogiky som si povedala, že si od učenia potrebujem dať urgentný oddych. Napriek tomu som sa opäť ocitla v škole.

Samé čudné zvuky

Prvý deň bol ako každý prvý deň v škole – pot na čele, motýle v bruchu a v hlave milión otázok. Na čo som sa to zase dala? Čo tu robím? Ale už nebolo cesty späť. Lektorka na nás spustila nejaké čudné zvuky a nebyť jej gestikulácie, nevedela by som, čo mám robiť. Všade okolo poletovali slová islandčiny. Potom začala písať niečo na tabuľu a pýtať sa. Moji spolužiaci jej niečo odpovedali, keďže už mali aké-také základy. Keď prišiel rad na mňa, moja duchaplná odpoveď bola iba jeden obrovsky úsmev.

Po prestávke sme mali stretnutie celej školy, kde nás konečne v angličtine oboznámili so svojou filozofiou. Jej základným kameňom je rozprávať v čase výučby výlučne po islandsky. Môžem dosvedčiť, že sa toho držali na sto percent. Občas som mala z toho hlavu v smútku, lebo keď som potrebovala vyriešiť niečo dôležité, oni na mňa aj tak stále chrlili iba tie ich čudné zvuky. Lektori dokonale ovládali niekoľko jazykov, aby rozumeli

vašej otázke, odpoveď však vždy prišla iba v islandčine.

Učenie priamo v akcii

Vyučovanie prebiehalo od pondelka do štvrtka. V pondelok a v utorok sa učilo v triede. Na stredy sa bolo treba pripraviť, pretože sa vždy učilo vonku, a to za každého počasia. Štvrtky sa odohrávali na detašovanom pra-

---

„Základným kameňom filozofie tejto školy bolo rozprávať vždy len po islandsky. Držali sa toho na sto percent.“

---

covisku – v kuchyni. Tento koncept výučby môžem vrelo odporučiť všetkým jazykovým školám! Pripájam niekoľko aktivít, ktoré sme robili a ktoré môžu spestriť aj vaše hodiny.

Všetky slová, pri ktorých sa to dá, znázorníte obrázkami. Z nich je možné vyskladať vetu či dokonca krátky príbeh, takto ľahšie skáču do hlavy. Ak chcete naučiť slovíčka spolu s ich gramatickým rodom, použite farebné papieriky, napr. modrý pre mužský rod, červený pre ženský, zelený pre stredný. Dajte deťom úlohu,

aby na papieriky napísali slovo, našli v triede predmet, ktorý označuje, a prilepili naň papierik. Ten tam môže byť pokojne aj do konca roka.

Zoberte deti von, do parku, do galérie a podobne. Cestou im môžete rozšíriť slovnú zásobu o všetky veci, ktoré po ceste stretnete a precvičiť si aj pomenovania pre farby. Deti tiež môžete zobrať do kina alebo zmeniť triedu na kino. Pripravte pracovný list so základnými informáciami o filme a jednoduchými otázkami, na ktoré budú hľadať odpoveď. Ak je to možné, zvolte titulky v rovnakom jazyku, v akom je film.

Pripravujte s deťmi jednoduché jedlá – naučia sa slovnú zásobu z bežného života. My sme robili celozrnné bagetky s nátierkou, palacinky, rybaciú polievku, wafle, zemiakové pyré s mäsom a rôzne druhy nápojov. Názvy potravín sa vyberte učiť priamo do obchodu.

Oprášte všetky spoločenské hry, čo vám prídu na rozum a zaradte ich na každú hodinu. Sama som bola prekvapená, ako rýchlo sme sa za jedno kolo hry na princípe kvarteta naučili všetky druhy ovocia.

Maškrtné cudzie jazyky

Na konci mesačného kurzu som si uvedomila, že so spolužiakmi už celkom slušne komunikujem v islandčine. Nebudem klamať, hlbavé témy to nie sú, ale vystačím si na stretnutie s kamoškou pred potravinami.

Posledný deň kurzu každý pri niesol typické jedlo svojej krajiny. Ani vo sne by mi nenapadlo, že raz budem jesť kožu veľryby z Grónska, citrónový koláč z Francúzska, roládu z Lotyšska, rôzne pochutiny z Iránu či Afganistanu. Ja som reprezentovala Slovensko jahodovou bublaninou, ktorá zmizla, len sa tak zaprášilo. Okrem jazykových poznatkov som získala aj niekoľko známych, ktorí ašpirujú na priateľov, čo človek ocení, najmä keď je sám v cudzom svete. Rozlúčim sa islandským pozdravom: Vertu blessaður og sæll (Budte požehnaní a šťastní). ■

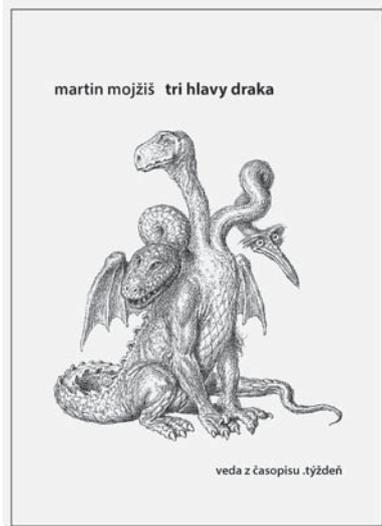
Som proti náboženstvu,
pretože nás učí, aby sme
boli spokojní s tým,
že nerozumieme svetu.

Richard Dawkins

Pozorný čitateľ tejto rubriky si možno pamätá, že v januárovom čísle sme špekulantom dali za úlohu odhaliť zákonitosť v názvoch kníh Martina Mojžiša a odhadnúť názov tej ďalšej. Pripomeňme, že jeho prvé dve knihy sa volali *Jeden výdych koňa* a *Dva hrby távy* a že ide o zbierky popularizačných textov o vede, ktoré pôvodne písal pre časopis .týždeň.

Vo februárovom čísle sme potom „vedecky odvodili“, že jeho tretia kniha by sa mala volať *Tri hlavy draka*, prípadne *Tri perá páva* alebo *Tri skoky vrabca* či *Tri pruhy zebry*.

Pred pár dňami Martinova tretia kniha skutočne vyšla. A nás môže len tešiť, že sa volá takto:

Ako k tomu došlo, popisuje autor v úvode. Knižka je, rovnako ako prvé dve, vynikajúca, možno ju odporúčať všetkým čitateľom DOBREJ ŠKOLY a osobitne priaznivcom tejto rubriky. Na počesť Martinovej knihy a faktu, že sa inšpiroval nami navrhnutým názvom, sme sa rozhodli, že všetky nové otázky v tomto čísle sa budú týkať drakov. Nech sa páči:

Máte v triede zvedavých žiakov, ktorí vás neustále bombardujú otázkami? Ak si s nimi neviete rady, zamestnajte ich týmto:

170 Tri hlavy, tri „ja“?

Každý človek si uvedomuje svoje „ja“. Máme pritom pocit, že naše „ja“ sídli v hlave. Môže to byť tým, že svet vnímame predovšetkým očami a ušami a tie sú (možno náhodou) na hlave. Ťažko nájdeme niekoho, kto by mal pocit, že jeho „ja“ sídli v pravej ruke.

Je pravdepodobné, že aj niektoré zvieratá vnímajú svoje „ja“ (Vie sa to s istotou? Dá sa to vôbec vedieť s istotou?). Predstavme si, že aj trojhlavý drak by bol obdarený schopnosťou vnímať svoje „ja“. Kde by toto jeho „ja“ sídlilo? V hlave? V ktorej? V jednej alebo vo všetkých troch? Mal by tri „ja“? Viete si to predstaviť?

171 Dračie toponymá

Toponymá, alebo tiež *geonymá*, sú podľa definície „vlastné mená topografických objektov, teda neživých objektov alebo javov pevne fixovaných v krajine, napr. názvy svetadielov, pohorí, riek, ľudských sídel atď.“. *Dračia jaskyňa* na ostrove Brač je pekným príkladom toponyma, a ešte sa nám aj hodí do témy. Podobných toponým odkazujúcich na drakov je u nás aj inde vo svete veľa. Skúste ich nájsť čo najviac!

172 Pozri sa mi do očí!

Je romantický letný večer a zalúbený párik sedemhlavých drakov sedí na brehu jazierka. Zrazu ona povie: „Pozri sa mi do očí!“ Keby išlo o ľudí, nie je čo riešiť. Ale v prípade sedemhlavých drakov to nie je také jedno-

duché. Každý z nich má 7 párov očí a nie je celkom jasné, ktoré oči sa majú pozrieť do ktorých. Vyvstáva tak zaujímavá otázka: koľkými rôznymi spôsobmi sa môže sedemhlavý drak pozrieť do očí sedemhlavej dračici? (Čo rozumieme pod rôznymi spôsobmi? Ak označíme hlavy draka M1, M2, ... M7 a hlavy dračice F1, F2, ... F7, potom jeden spôsob vyzerá napríklad takto: Hlava M1 sa pozrie do očí hlavy F1, hlava M2 sa pozrie do očí hlavy F2, atď. a hlava M7 sa pozrie do očí hlavy F7. Ale to je iba jeden z mnohých spôsobov.)

173 Odvážny rytier s kúzelným mečom

Isté kráľovstvo veľmi trpelo pod tyraniou 100-hlavého draka. Jedného dňa sa objavil odvážny rytier s kúzelným mečom a sľúbil, že draka zabije. Jedným mávnutím kúzelného meča možno drakovi zotnúť naraz 5, 7 alebo 11 hláv. Iný počet hláv sa zotnúť nedá. Problém je, že po zotnutí 5 hláv narastie drakovi 20 nových, po zotnutí 7 hláv mu narastú 4 nové a po zotnutí 11 hláv mu narastú 2 nové. Hlavy dorastajú, iba kým je drak živý, teda kým má aspoň jednu hlavu. Môže rytier s takýmto kúzelným mečom draka zabiť, t. j. postupne mu zotnúť všetky hlavy?

174 Dracula

Grófovi Draculovi prischla vďaka knihe Brama Stokera a filmovému hororu povest' krvilačného netvora. Prítom historická postava valašského vojvodu nebola ani zďaleka taká negatívna. Meno „Dracula“ však jasne naznačuje, že Vlad mal niečo do činenia s drakmi. Čo presne? ■

Prišli ste na to?

Odpovede a komentáre k otázkam z predchádzajúceho čísla.

166 Boh a naše mená

V marci 2014 sme v rubrike Pedagóg v galérii rozoberali obraz ruského maliara Nikolaja Bogdanova-Belského. Nespomenuli sme však vtedy, ako prišiel k priezvisku Bogdanov. Nešlo totiž o rodové meno jeho rodičov. Maliar sa narodil mladej slobodnej dievčine a jeho otec nebol (oficiálne) známy. Takých detí bolo vtedy v Rusku veľa a zvyklo sa im dávať priezvisko Bogdanov, keďže išlo o deti Bohom dané. Aj rodné meno Bohdan má podobný význam. Mimochodom, boli by ste prekvapení, koľko existuje rodných mien a priezvisk, ktoré v sebe obsahujú odkaz na Boha. Pokúste sa ich nájsť čo najviac. V slovenčine, češtine i ďalších jazykoch, ktoré ovládate.

Ak ste sa čo len trochu snažili, určite ste našli tieto mená: Bohdan, Bohdana (od „daný Bohom“), Bohumil, Bohumila (od „milý Bohu“), Bohuslav (zrejme od „sláviaci Boha“), Bohumír, Bohuš, Božena, Božidara (od „Boží dar“). Možno ste tiež vedeli, že po hebrejsky sa Boh povie „el“ a že mnohé mená končiace na -el majú do činenia s Bohom: Michael („ktorý je ako Boh“), Samuel („Meno Boha“), Gabriel („Boh je moja sila“), Emanuel („Boh je s nami“), Rafael („Boh lieči“), Daniel („Boh je mojím sudcom“). Ale pozor: české meno Karel nemá s Bohom nič spoločné. Zato Gott áno, pretože boh sa po nemecky povie Gott! A keď už sme pri umelcoch, nezabudnime na českú herečku Jiřinu Bohdalovú ani na slovenského speváka Dušana Herrgota (Herr Gott je po nemecky „Pán Boh“). Boha nájdeme aj v ďalších priezviskách nemeckého pôvodu, ako Gottwald, Gottweis, Gottschalk či v rodných menách Gottlob („Chvála Boha“), či Gotthardt.

Ak ovládate aj staršie jazyky, asi vám neuniklo, že aj meno Teodor (Theodor) v sebe skrýva Boha: „theos“ je po grécky boh (preto máme aj

teológiu), Theodoros znamená „boží dar“. A latinské „deus“ (Boh) tiež preniklo do viacerých mien. Najznámejšie je asi „Amadeus“ – milovaný Bohom.

167 Revolúcie

V týchto dňoch, keď si pripomíname 25. výročie Nežnej revolúcie, prebieha v Hong-Kongu Dáždňiková revolúcia. A mnohí si ešte pamätáme ukrajinskú Oranžovú revolúciu z prelomu rokov 2004 – 2005. Zdá sa, že je celkom populárne dávať revolúciám rôzne prívlastky. Pokúste sa vypátrať čo najviac (aspoň 10) ďalších revolúcií, ktoré dostali zaujímavé prívlastky.

Tu sú „pekne pomenované“ revolúcie za posledných 30 rokov:

Žltá revolúcia – Filipíny, február 1986, Nežná revolúcia – ČSSR, november 1989, Buldozérova revolúcia – Juhoslávia, október 2000, Ružová revolúcia – Gruzínsko, november 2003, Oranžová revolúcia – Ukrajina, november až január 2004, Fialová revolúcia – Irak, január 2005, Tulipánová revolúcia – Kyrgystan, február až apríl 2005, Cedrová revolúcia – Libanon, február až apríl 2005, Modrá revolúcia – Kuvajt, marec 2005, Džínsková revolúcia – Bielorusko, marec 2006, Šafránová revolúcia – Myanmar, august až september 2007, Zelená revolúcia – Irán, jún 2009 až február 2010, Jasmínová revolúcia – Tunisko, december 2010 až január

2011, Lotosová revolúcia – Egypt, január až február 2011, Jasmínová revolúcia, Čína, február až marec 2011, Dáždňiková revolúcia – Hong Kong 2014.

168 Nenásytná ťava

Istý šejk prikázal sluhovi, aby previezol na ťave 90 vriec zrna do susednej oázy vzdalenej 30 kilometrov. Problém je, že ťava odnesie naraz najviac 30 vriec. A nielen to: keď nesie nejaké vrecia, zožerie jedno vrece zrna za každý prejdený kilometer. (Keď ide nenaložená, nežerie.). Ako má sluha postupovať? Ak by ťava išla trikrát a vždy niesla 30 vriec, všetko zrno by po ceste zožrala. Existuje spôsob, ako dopraviť aspoň časť vriec až do oázy? A najviac koľko ich môže byť?

Kľúčom k riešeniu je nápad, že ťava nemusí vždy prejsť celú trasu medzi oázami. Môže svoj náklad odnieť niekoľko kilometrov, tam ho zložiť a „na ľahko“ sa vrátiť späť pre ďalší. Optimálny postup potom vyzerá takto: Ťava vyrazí s 30 vrecami, prejde 10 km a tam zloží zostávajúcich 20 vriec (10 ich zožrala po ceste). To isté zopakuje ešte dvakrát. Tak sa ocitne 60 vriec v medzisklade číslo 1 vzdialenom 20 km od cieľa. Teraz

zasa ťave naložia 30 vriec a tá sa vydá na cestu dlhú 15 km. Na jej konci vznikne medzisklad číslo 2, v ktorom zložia 15 vriec (15 vriec ťava zožrala po ceste). Potom sa ťava vráti do medziskladu 1 a dostane ďalších 30 vriec. Z nich 15 prenesie do medziskladu 2 a zvyšných 15 zožerie po ceste. Teraz sa nachádza 30 vriec

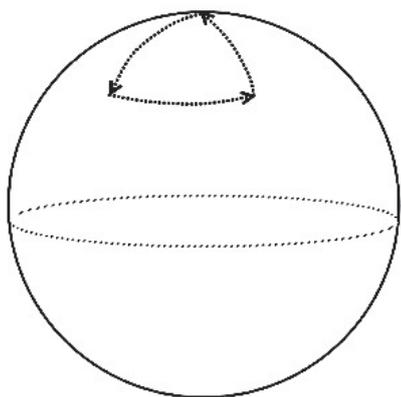
v medzisklade číslo 2, ktorý je 5 km od cieľa. Ťava s nimi vyrazí, 5 vriec zožerie po ceste, ale 25 vriec donesie až do cieľovej oázy. Dá sa dokázať, že toto je najlepšie možné riešenie, teda že viac vriec táto nenásytná ťava do oázy vzdalenej 30 km neprepraví.

169 Čudná vychádzka

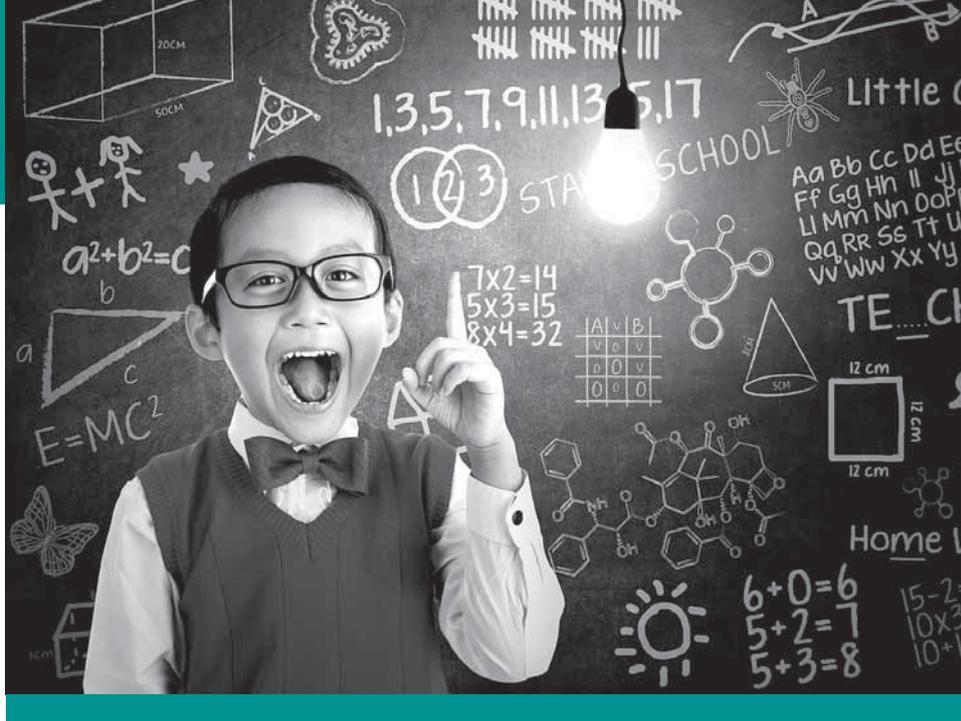
Cestovateľ ráno vyšiel zo svojho stanu a vydal sa priamočiaro na juh. Po 10 kilometroch si odpočinul a pokračoval smerom na východ. Po ďalších 10 kilometroch priamočiarej chôdze si znovu odpočinul a pokračoval priamo na sever. Po 10 kilometroch sa ocitol pri svojom stane, z ktorého ráno vyrazil. Je to možné?

Väčšina ľudí spočiatku tvrdí, že to možné nie je, no po chvíli víťazoslávne zvolajú: Už to mám! a povedia miesto na zemeguli, kde sa popísaná vychádzka môže teoreticky odhrať. Tým to pre nich končí. Úloha pre vás je však o čosi ťažšia: nájdite všetky miesta na zemeguli, kde by podobný výlet bol teoreticky možný. Je ich totiž oveľa viac, než sa na prvý pohľad môže zdať.

Jedným z miest, kde by opísaná vychádzka bola možná, je severný pól.

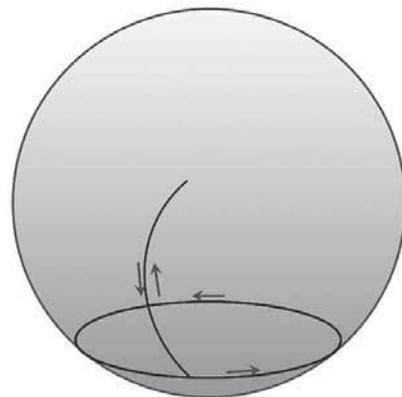

Skutočne: keď zo severného pólu vyrazíme ktorýmkoľvek smerom, ideme na juh. Po 10 km si oddýchame, zahne o 90° doľava a pokračujeme po rovnobežke smerom na východ. Po ďalších 10 km si opäť oddýchame, zahne o 90° doľava

a pokračujeme na sever. Po istom čase prideme späť na severný pól, z ktorého sme vyrážali. Keby náš stan nebol presne na severnom póle, cesta by nemala tvar „trojuholníka“ ale „štvoruholníka“ a neskončili by sme v tom bode, z ktorého sme vyrážali. Iba že by...

Prichádza ťažšia časť riešenia. Čo by sa stalo, keby rovnobežka (t. j. kružnica), po ktorej sme išli smerom na východ, mala obvod presne 10 km? Prejdením 10 km by sme ju celú obišli dookola a ocitli by sme sa opäť na mieste prvého oddychu, a teda zároveň aj druhého oddychu. Ak odtiaľ pôjdeme smerom na sever, vrátime

sa po vlastných stopách späť k stanu. Čo z toho vyplýva? Nuž to, že stan by nemusel stáť na severnom póle, ale na ľubovoľnom mieste, ktoré je presne 10 km severne od rovnobežky, ktorej dĺžka je 10 km. Také rovnobežky naozaj existujú, a to dokonca

dve. Jedna v blízkosti severného pólu, druhá v blízkosti južného pólu. Tá prvá neprichádza do úvahy (prečo?), zato tá druhá áno. Čiže: výlet začneme neďaleko južného pólu. V prvom úseku pôjdeme priamo na juh, teda smerom k pólu. Po prejdení 10 km sa ocitneme na rovnobežke, ktorej dĺžka je 10 km. Tú celú obídeme (smerom na východ) a vrátime sa do bodu prvého oddychu (a zároveň druhého oddychu). Z neho potom vyrazíme na sever a po 10 km sa ocitneme pri stane. Uvedomme si, že miest pre stan, ktoré spĺňajú tieto podmienky, je veľa – vyplňajú celú rovnobežku, ktorá leží 10 km severne od (južnej) rovnobežky dlhej 10 km.

Hotovo? Ani náhodou. Nájsené riešenie sa dá ďalej rozšíriť. Čo by sa napríklad stalo, keby sme po prvej etape dorazili na rovnobežku, ktorá meria nie 10 km, ale iba 5 km? Keby sme po nej išli 10 km stále na východ, prešli by sme ju dookola presne dvakrát a ocitli by sme sa znovu na mieste prvého oddychu, a teda idúc na sever by sme po 10 km prišli ku stanu. Takže stan môže byť aj na ľubovoľnom mieste, ktoré je 10 km severne od rovnobežky dlhej 5 km. A to stále nie je všetko! Čo keby rovnobežka nemerala 10 km ani 5 km, ale napríklad 2 km? Obišli by sme ju 5-krát a opäť sa ocitli v mieste prvého oddychu... Už vám to postupne dochádza? ■

O súčasnosti, histórii a o nás

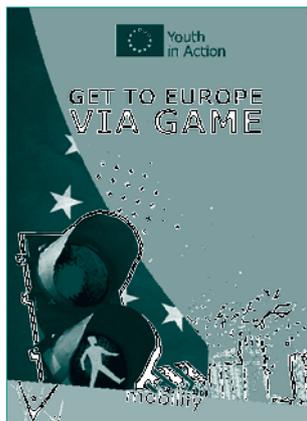
Zaujímavé webstránky nielen pre učiteľov

► Peter FARÁRIK

► *Aj surferi humanitného zamerania by sa mali odvážiť na internetový oceán, môžu v ňom nájsť nápady na etiku či dejepis. A pozor, aby ste začítaní do newyorských Timesov nespádli zo surfu. Žiaci by vás mohli odfoťiť tabletom a zverejniť rovno v 3D!*

⇒ iuventa.sk/sk/Publikacie.alej

Niektorí učitelia hovoria, že na etickej a občianskej výchove nemajú čo učiť a žiaci zasa považujú tieto predmety za nudné. Je to pri toľkých zaujímavých témach vôbec možné? Na webe Iuventy v sekcii *Publikácie* nájdete množstvo tipov na zážitkové formy učenia. Už si len vybrať tú správnu hru a o zaujímavú hodinu máte postarané.

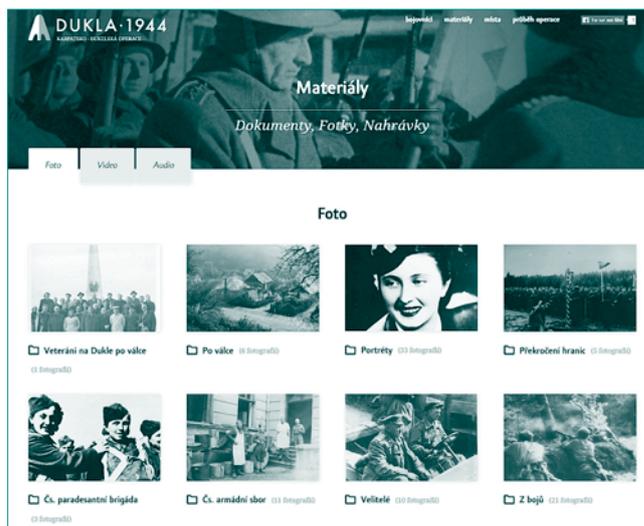

⇒ etickavychova.cz

Kvalitných nápadov na hodiny etiky nie je nikdy dost'. Môžete sa inšpirovať aj týmto portálom od susedov, kde v sekcii *Učebnice* nájdete voľne stiahnuteľné pracovné zošity plné rôznorodých úloh pre všetky ročníky ZŠ. Každý pracovný zošit je doplnený aj o metodickú príručku.

⇒ dukla1944.com

Pri nedávnych okrúhlych výročiach významných udalostí v médiách opäť zaznelo, ako málo o nich mladí vedia. Možno pomôže, ak im ich predstavíme modernou formou. Tento multimediálny sprievodca karpatsko-duklianskou operáciou zobrazuje celý jej priebeh na interaktívnej mape spojennej s časovou osou, pričom najdôležitejšie momenty sú popísané bližšie. Web obsahuje aj dobové fotografie, autentické audio nahrávky a osobné príbehy ľudí zapojených v bojoch.

⇒ moderne-dejiny.sk

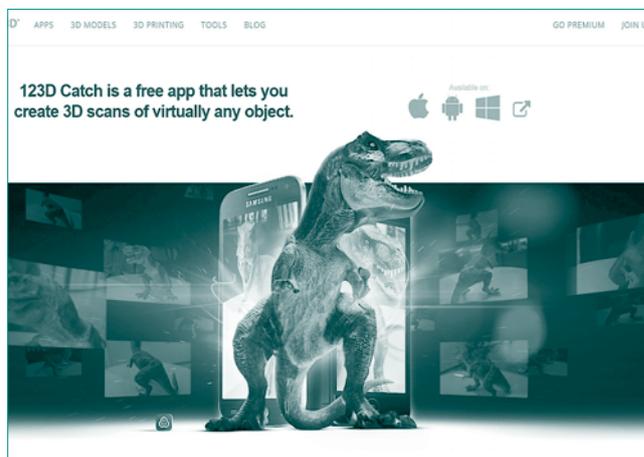
Na tejto stránke nájdete množstvo materiálov o dejinách 20. storočia. Viaceré odborné články, prezentácie a pracovné listy vytvorili historici na mieru gymnáziám.

⇒ learning.blogs.nytimes.com

Viaceré svetové denníky už neprinášajú len spravodajstvo a publicistiku. Podstránka amerických The New York Times s názvom *The Learning Network* je venovaná učiteľom a študentom. Ak sa nezľaknete angličtiny, nájdete tu svoj zlatý učiteľský poklad – materiály na aktuálne témy, ktoré by bola do vyučovania škoda nezaraďiť. Mojm osobným favoritom je pravidelná rubrika s názvom *What is going on in this picture?*

⇒ 123dapp.com/catch

Ak máte v škole tablety a hľadáte nové možnosti ich využitia, zide sa vám aplikácia, pomocou ktorej môžu žiaci vytvárať trojrozmerné skeny nimi vybraných objektov. Tie môžu následne použiť napríklad pri tvorbe prezentácií projektov. Môžete sa nechať inšpirovať galériou diel, ktoré vytvorili užívatelia.

Linky nájdete aj na www.casopisdobraskola.sk.

Na stránkach DOBREJ ŠKOLY sme opakovane konštatovali, že škola sa potrebuje otvoriť svetu a inšpirovať sa pohľadmi ľudí „zvonku“. Jedným z popredných odborníkov, ktorí sa často vyjadrujú aj

Učiteľ má k dispozícii iba dva nástroje. Tým jednoduchým je strach. Je ľahké ho vyvolať a udržiavať, ale v konečnom dôsledku je toxický. Tým druhým nástrojom je nadšenie. To však nemožno digitalizovať.

Ak si myslíte, že prepád v odvetví tlačenej médií bol dramatický, počkajte si, čo sa onedlho stane so školami. Vyššie vzdelávanie sa v nasledujúcom desaťročí zmení aspoň do tej miery, do akej sa zmenili noviny v tom predošlom. Ak má byť vzdelávanie „odolné voči budúcnosti“, musí stáť na dvoch pilieroch: 1) učiť deti, ako byť lídrami, 2) pomáhať im naučiť sa riešiť zaujímavé problémy.

Škola plní svoj účel vtedy, ak zasieva túžbu po celoživotnom vzdelávaní, nie vtedy, keď vytvára trvalé bariéry chrániace elitnú triedu.

Najlepšie sa učíme, keď sa učíme spolu. A nie je to len preto, že je praktickejšie či efektívnejšie zhromaždiť viac ľudí v jednej miestnosti. Spoločné vzdelávanie plní kľúčovú funkciu: naozaj pri ňom dochádza k učeniu.

Hromadné otvorené on-line kurzy (MOOC) dokončí menej ako 3 % frekventantov. Je totiž ľahké „nechať na seba pôsobiť“ vzdelávacie obsahy, ale je pomerne ťažké naozaj sa učiť. Prístup ku vzdelávacím obsahom nestačí... musí sa pritom odohrávať ešte čosi ďalšie.

k problematike vzdelávania, je Seth Godin – uznávaný „guru“ v oblasti marketingu a autor mnohých bestsellerov. Jeho osobný blog sethgodin.typepad.com patrí medzi najnavštevovanejšie na svete. (Prispieva

Trávime tisíce hodín tým, že vystavujeme milióny študentov literatúre, ale dosahujeme tým iba to, že väčšina z nich už nikdy nesiachne po knihe len tak pre potešenie. Akonáhle spojíme čítanie kníh s nejakými testami, sme mimo. A to je veľmi zlé, pretože aj v dnešnej „prepojenej“ dobe zostávajú čítanie a písanie schopnosťami, ktoré prinášajú exponenciálny úžitok.

Nie je možné zmeniť poslanie a ciele vzdelávania bez toho, aby sme zmenili aj metódy.

Takmer všetky aktivity v škole sa dejú „sólo“. Domáce úlohy, písomky, eseje... Výklad či prednášky sa síce odohrávajú v plnej triede, ale tiež ide o individuálnu aktivitu. Ako ide tento dôraz na izolovaného jednotlivca dokoopy s tým, čo sa v skutočnosti deje vo všetkých oblastiach ľudskej činnosti? Skupinové projekty sú v škole skôr výnimkou, hoci by mali byť normou. Nachádzanie spôsobov, ako efektívne využiť schopnosti rôznych členov tímu, je dnes základným úspechu.

naň denne, už 12 rokov). Na stránke www.sethgodin.com nájdete jeho skvelú PDF-knihu *Stop Stealing Dreams* (Prestaňte kradnúť sny) o vzdelávaní. Je zadarmo a rozhodne stojí za prečítanie a zamyslenie.

Keď bol prístup k informáciám obmedzený, bolo potrebné poskytnúť študentom fakty. Dnes, keď už neexistuje nedostatok informácií či prístupu k nim, musíme študentom poskytovať porozumenie. Ak niečo možno nájsť za tri sekundy na internete, potom učiť sa to naspamäť na 12 hodín (aby sme to vzápätí zabudli) je nielen neúčinné, je to priam nezmyselné!

Ak má učiteľ iba predčítať svoje doma pripravené powerpointové poznámky plnej posluchárni, nech radšej zostane doma. Učenie už dnes nie je o oznamovaní faktov. Potrebujeme učiteľov, ktorí dokážu žiakov presvedčiť, že má zmysel sa tie fakty učiť. Učiteľov, ktorí im vytvoria alebo ukážu prostredie, v ktorom sa žiaci budú môcť a chcieť učiť.

Jedným z hlavných cieľov školy by malo byť vychovávať občanov, ktorí robia v živote rozumné rozhodnutia. To sa však podarí iba vtedy, ak vytvoríme deťom dostatok situácií, v ktorých to budú môcť trénovať.

Školstvu bude trvať celú generáciu, než sa zmení. Ale vy na to nečakajte! Zdvihnite sa, učte sa, veďte. Motivujte svojich žiakov, dovoľte im snívať aj sny, ktoré sa zdajú veľmi nepravdepodobné. Na to predsa nepotrebuje lepšie vybavenie ani povolenie od byrokratov.

Konflikty a agresivita v škole (2.)

Aj keby to bolo dieťa, kto konflikt začne, na to, aby prepukol, sú potrební vždy aspoň dvaja. Dieťa a vy.

- Viera LUTHEROVÁ, ZŠ pre sluchovo postihnutých, Kremnica, členka Inštitútu psychoterapie a socioterapie

Keď má dieťa problém, pošleme ho k psychológovi, na psychiatriu, do reedukačky či sanatória. Nech ho tam opraví. Diagnózy sú však dvojsečná zbraň, zbavujú nás zodpovednosti za problém. Jedno múdre príslovie hovorí: *Keď ukazuješ prstom, nezabudni, že na teba ukazujú ďalšie tri.*

Kto má problém?

Deti nevyrastli na zelenej lúke. To, čo sa naučili v rodine o sebe, o komunikácii a o vzťahoch, je niekedy užitočné, no niekedy im to komplikuje život. No nech si dieťa so sebou nesie čokoľvek, jeho vzťah s učiteľom je preň novým vzťahom s novými situáciami a reakciami. Áno, je ovplyvnený „dedičstvom“ dieťaťa, ale zároveň aj „dedičstvom“ dospelého. To, že k dieťaťu pristupujeme objektívne, že nič do vzťahu neprinášame, je len ilúzia. Všimli ste si, že vzťah k dieťaťu sa líši od učiteľa k učiteľovi? Niektoré to „so števom“ vie, niektoré vôbec.

Či chceme, či nie, sme pre deti významnými postavami. Ako keby platila *školská vzťahová rovnica*: čím ťažšie poznačené dieťa, tým výraz-

nejšie stopy na ňom škola zanechá. Platí to v pozitívnom a, bohužiaľ, aj v negatívnom zmysle slova.

Zmeniť môžeme len seba

Zvyčajne chceme zmeniť dieťa a jeho správanie. Nech to prestane robiť, nech je iný/á, nech to mám ľahšie. Je to však mimo našich schopnos-

---

„Môžeme použiť hrubú silu, dieťa bude v pozore, ale len dočasne. Mali by sme sa skôr snažiť pochopiť svoj podiel, ktorý prinášame do vzťahu.“

---

tí, vyvoláva to odpor druhej strany, je to únavné a vopred odsúdené na neúspech. Môžeme vystrašiť „protivníka“, vzbudiť rešpekt, použiť hrubú silu, výsmech alebo vyvolať pocity viny a dieťa bude v pozore. Dočasne.

Iná cesta je prijať a spoznať svoj podiel, ktorý prinášame do vzťahu. Porozumieť, prečo sa pri dieťati spráваме určitým spôsobom. Ja sa snažím byť otvorená a získať si dôveru:

*Nechcem ti zle a celá moja pravda je, že chcem dobre pre seba. Toto je pochopiteľné aj pre najmenšie deti. Ale musia vám veriť a mať vás rady, aby si povedali: *Dobre, toto pre teba môžem urobiť.* Motivácia musí vychádzať z ich vnútra. Vyžaduje to námaľu a veľa pokory, ale výsledky sú trvalejšie a zachováme pozitívny sebaobraz dieťaťa aj nás.*

Prípad Pavlína

Prišla k nám v 6. triede. Medzi spolužiakov nezapadla. Celá komunikácia bola sledom škriepok, vzťahovosti a podráždenosti. A neskutočne ma vytáčala. Čím? Snáď všetkým! Myslela som na ňu od rána, ešte sme sa ani nestretli a už som bola podráždená. Prečítala som si jej spis s výsledkami vyšetrenia a aj z bežného pozorovania mi bolo jasné, že to, čo vidím, je dievča s typickým ADHD. Rozprávala som sa s jej rodičmi, tí rozhodne nie sú pre dieťa zdrojom bezpečia. Kritika a nereálne nároky sú cesta do pekla.

Bolo mi všetko jasné, ale psychológ-nepsychológ, takmer každú hodinu sme mali konflikt. Párkrát som musela vyjsť z triedy, lebo som si myslela, že jej asi ublížim. Hnevala som sa na ňu a zároveň sa hanbila, že nie som schopná niečoho lepšieho.

Rozhodla som sa, že to donesiem na supervíziu (stretnutie psychológov, kde sa preberajú problémy s klientmi). Tam som sa zháčila: čo to vlastne rozprávam? Veď ja v podstate opisujem seba! Impulzívna, všetko komentuje, inteligentná, rýchla, ale chaotická, neporiadna, zábudlivá, všetko chce, nemá systém... Pavlína je zatiaľ moje najpresnejšie zrkadlo, aké som stretla. Veľa podráždenosti odišlo s týmto poznaním.

Povedala som jej, čo som zistila. Na oplátku som sa dozvedela, že sa ma bojí. A že niekedy kričí, lebo chce, aby som už bola ticho. Teraz radšej zhlboka dýcham, než niečo poviem. Rozmýšľam, či sa môj pocit týka jej alebo reagujem na svoj obraz v zrkadle. Stále je to výzva, ale oplatí sa. Párkrát ma už pohľadila po líci na chodbe a dokonca aj počas hodiny. ■

Škola mi dala najviac

„Ked' som polieval záhradu, pršalo.“ „Pani profesorka, ved' to nedáva zmysel!“ „Ticho! Píšte si! Budete prekladať to, čo vám budem diktovať. Učíme sa gramatiku! Čo sa staráte do významu? Ved' život vás naučí!“

Angličtinárka nosila so sebou odporný zvoniec a keď sa rozmohla prava, zvonila ním, kým nám nepískalo v ušiach.

O týždeň sme angličtinárke nechali na tabuli odkaz: „Život nás naučil.“ V tom istom čase, ako ona vkročila do prázdnej triedy, sa naša 15-členná skupina tlačila pri stole v cukrárni na Krížnej. Smiali sme sa, až nás zadúšalo.

To bolo pred mnohými rokmi. Poznáte to. Najhanblivejšie sa vydali prvé, škaredé opekneli, pekné ošpatneli. Najväčšie macherky ostali na ocot. Dvojkári zo správnania sa stali manažérmi, slušné dievčatá skúsili drogy a nechali sa potetovať. Grázli dnes inklinujú k budhizmu, chudí pribrali, tuční schudli. Jednotkári skončili ako predavači a tí, čo prepadali, absolvovali vysokú školu a v zahraničí nadobudli zaujímavé pracovné skúsenosti. Tí, čo večne chodili poza školu, začali krátko po tridsiatke navštevovať knižnicu a čítať povinné čítanie.

„Ďuri, ty čo piješ?“ „Čo asi,“ odvetil Ďuri na stretávke. Nič sa nezmenilo. Fotky boli zakázané. Iste by nemilosrdne odhalili sladkú lož o tom, že nikto nezostarol. Opäť sa tlačíme pri jednom stole, tentoraz v krčme. Spomíname. Už som zabudla poučky, rovnice, teóriu aj prax. Učebná lát-

ka mi z hlavy vyšumela ako šumienka, ktorú sme so spolužiakmi zvykli piť na chate v Modre. Ostali len priezviská profesorov a vzťahy.

Keď ste s bývalými spolužiakmi, nemusíte sa na nič hrať. Poznajú vás ešte z čias, keď ste nosili otrasnú strakatú košeľu a oháňali sa divnými vyhláseniami. Aj napriek tomu vám dodnes kedykoľvek zdvihnú mobil, pripravení počúvať o krivdách, ktoré vám život pripravil.

Každého to zavialo inam. Ale keď sme spolu, sme doma. Škola mi dala kamarátov, ktorých preveril čas a ostrý dážď. Škola mi dala barly, o ktoré sa môžem opierať celý život. Nikdy jej to nezabudnem. ■

► Monika NAGYOVÁ
blogerka

ŠKOLY V PRÍRODE

LYŽIARSKÉ VÝCVIKY

PLAVECKÉ KURZY

POZNÁVACIE ZÁJAZDY

ŠKOLSKÉ VÝLETY

www.CKSLNIECKO.SK

+421 32 6521 911, +421 32 6580 010, +421 907 929 568

Mastný chlieb

Dobré vyučovanie prírodných vied by malo žiakov učiť aj plánovať vlastné pokusy, realizovať ich a vyvodzovať závery z ich výsledkov.

► Martin MOJŽIŠ, vysokoškolský učiteľ a redaktor .týždňa

V poslednom čase zaznieva v pedagogických kruhoch čoraz hlasnejšie názor, že v školách by sa mal dôraz presunúť z vedomostí na niečo iné. Lenže, čo to je – to *iné*? A ako sa to má učiť? To *iné*, čomu sa naša škola zatiaľ dostatočne nevenuje, sú rôzne schopnosti či zručnosti (výstižnejšie je pekné české slovo *dovednosti*, používa sa mäťúce latinské slovo *kompetencie*, nahradiť sa ho snaží knižné slovenské slovo *spôsobilosti*). Aké schopnosti máme na mysli? Napríklad schopnosť nielen čítať, ale aj rozumieť tomu, čo čítam. Alebo schopnosť nielen rozumieť, čo som si prečítal, ale aj utvoriť si vlastný názor. Alebo schopnosť nielen mať názor, ale aj vedieť argumentovať v jeho prospech. A schopnosť nielen argumentovať, ale aj argumenty počúvať.

Špeciálne v prírodných vedách je dôležitá schopnosť nielen vedieť robiť pokus podľa návodu, ale aj dokázať sám vymyslieť, ako by mal pokus vyzeráť. A schopnosť nielen pokus vymyslieť, ale ho aj urobiť. A schopnosť pokus nielen urobiť, ale sa aj nad jeho výsledkom zamyslieť a vyvodiť z neho správne závery.

Padajúci chlieb

Dá sa to všetko v škole dosiahnuť? Dá sa napísať učebnica, ktorej cieľom by nebolo len sprostredkovanie vedomostí, ale aj podnecovanie rozvoja uvedených schopností?

Domnievam sa, že áno. Keď sme pred nejakým časom písali s niekoľkými kolegami návrh takto orientovanej učebnice, snažili sme sa hneď v úvode ukázať, ako si to predstavujeme (a potom sme sa snažili rovnako postupovať v celej učebnici). náš úvod sa točil okolo krátkeho textu o padajúcom mastnom chlebe:

Prvý Murphyho zákon hovorí, že ak sa niečo môže pokaziť, tak sa to naozaj pokazí. Druhý Murphyho zákon dodáva, že ak sa niečo pokaziť nemôže, tak sa to aj tak pokazí. Tieto dva základne zákony vedú k množstvu dôsledkov. Od úplne všeobecných (ak všetko bezchybne funguje, určite sme niečo prehliadli) až po celkom konkrétne (1 pračka + 1 sušička + 2 ponožky = 1 ponožka).

Jeden z Murphyho zákonov hovorí, že koniec chleba spadne vždy na natretú stranu. Iný takýto zákon hovorí, že pravdepodobnosť dopadu chleba na natretú stranu je priamo úmerná cene koberca,

na ktorý chlieb dopadá. To však nie sú jedine možné vysvetlenia tohto známeho javu.

Podľa pomerne rozšíreného psychologického vysvetlenia nijaký takýto jav neexistuje. Chlieb vraj padá v skutočnosti rovnako často na obe strany, ale nepriaznivé prípady si oveľa lepšie zapamätáme. Nejde tu o nejaký „spomienkový pesimizmus“, ale jednoducho o to, že dopad chleba na natretú stranu si väčšinou vyžiada oveľa viac času a energie pri odstraňovaní následkov.

Ešte iné vysvetlenia prináša fyzika. Podľa jedného z nich má vrstva masla či džemu väčšiu hustotu, a teda aj hmotnosť. A práve táto väčšia hmotnosť vraj preváža chlieb na natretú stranu. Iné fyzikálne vysvetlenie hovorí, že chlieb padá z určitej typickej výšky a že počas svojho pádu stihne vykonať zhruba pol otočky okolo vlastnej osi. Podľa tohto vysvetlenia dopadá chlieb väčšinou na tú stranu, ktorá bola pôvodne navrchu. A keďže chlieb má väčšinou natretú hornú stranu, dopadá práve na ňu.

Užitočné schopnosti

K čítaniu s porozumením sme sa snažili žiakov viesť otázkami, ktoré sme zaradili za každý text, ktorý sa nám zdal vhodný na tréning tejto schopnosti. Tu sú otázky, ktoré sme žiakom kládli za vyššie uvedeným krátkym textom o mastnom chlebe:

Aký je všeobecne rozšírený názor na padanie namasteného chleba? Koľko vysvetlení padania chleba na namastenú stranu úryvok poskytuje? Ktoré vysvetlenia sú Murphyho, ktoré sú psychologické a ktoré fyzikálne? Môžu byť všetky vysvetlenia správne alebo si niektoré protirečia? Ktoré si protirečia a v čom?

Žiakov sme tiež explicitne upozornili na to, že čítanie s porozumením neznamená plné porozumenie problematike padajúceho chleba. Znamená to len, že porozumieme tomu, čo k celej veci hovorí daný úryvok. A ten

sa vôbec nijako nevyjadruje k tomu, či je niektoré z uvedených vysvetlení správne, a ak áno, tak ktoré.

K ďalšej debata sme sa snažili žiakov priviesť takto: ak chceme poznať správne vysvetlenie, budeme sa o ňom musieť buď dočítať niekde inde alebo naň budeme musieť prísť sami. Nemyslíme pritom „každý sám“, často je veľmi užitočné predebatovať veci minimálne vo dvojici, alebo aj v rámci celej triedy. Môže to prebiehať napríklad tak, že najprv sa trieda rozdelí do skupiniek podľa toho, k akému vysvetleniu sa kto prikláňa. Každá skupinka ma určitý čas na to, aby sa pokúsila vymyslieť čo najpresvedčivejšie argumenty pre svoje vysvetlenie. Potom môže začať samotná debata, najlepšie podľa nejakých pravidiel, ktoré výrazne uľahčujú diskusiu väčšieho počtu ľudí.

Čo sa experimentovania týka, k ničomu konkrétnemu sme ich nevedli. Povedali sme len, že v debata asi narazia na rôzne tvrdenia, ktoré by sa možno dali overiť nejakým

pokusom. Pokusy sú veľmi užitočné nástroje na skúmanie prírodných javov a padajúci chlieb je skvelou ilustráciou toho, že jednoduchý pokus povie občas oveľa viac než komplikované teoretizovanie. Kto neverí, nech porozmýšľa, potom nech robí pokusy a nakoniec nech znova porozmýšľa, čo mu vlastne výsledky pokusov hovoria.

Ako to teda je?

Ako to naozaj s tým chlebom je – to sme v úvode našej učebnice (ani nikde inde) nepreznadili. Akurát sme decká povzbudili, aby sa prípadne porozhliadli po internete (na ktorom sa dajú nájsť rôzne navzájom si protirečiace vysvetlenia) a pokúsili sa z toho nejako vysomáriť. Keď už sme spomenuli „moderné technológie“, neodolali sme pokušeniu navrhnúť žiakom, aby si padajúci chlieb natočili digitálnou kamerou alebo mobilom a aby si to pustili späť na počítači. Potom sme už len pri-

dali pár otázok na zamyslenie – Padal by chlieb častejšie na namastenú stranu aj na Mesiaci? Padá na „namastenú“ stranu častejšie aj pizza? Otáča sa pri svojom pohybe aj torta hodená do tvare protivníka?

Nuž, a to bolo všetko. Pointu sme dôsledne zamlčali. Myslíme si totiž, že z času na čas je správne nedať žiakom celú odpoveď. Že je správne pokúsiť sa vtaiahnuť ich do problému a nechať ich, nech si s ním poradia, ako vedia. A že ak sa aj nedozvedia celú odpoveď, mali šancu naučiť sa alebo si precvičiť niekoľko oveľa dôležitejších vecí. Diskutovať, experimentovať, hľadať informácie.

No a ako to teda s tým padajúcim chlebom vlastne je? Ale, no tak! Hádam nebudeme čitateľom prezrádzať viac ako deťom v škole. ■

Text sme prevzali z najnovšej knihy Martina Mojžiša Tri hlavy draka, ktorá práve vyšla vo vydavateľstve W Press.

Každá škola môže mať svoju ZÁHRADU, KTORÁ UČÍ

Chcete vyučovať v školskej záhrade? Je to možné! Naučiť geometriu pomocou stromov v školskom sade. Matematické funkcie pozorovať na pohybe vody v záhrade. Pri chemických a fyzikálnych experimentoch dať hlavnú úlohu rastlinám. Dejepis a slovenský jazyk opakovať pri školskom záhone.

Projekt Záhrada, ktorá učí vedie pedagógov a žiakov k holistickému a zmysluplnému využívaniu školských pozemkov. V rámci projektu vzniká 8 pilotných školských záhrad a podporné metodické materiály.

Inšpirácie a námety, ako vytvoriť a využívať školskú záhradu, ktorá učí, nájdete na www.zivica.sk/zahradaktorauci

Škola pre ozajstný život

Privoňať k veciam z reálneho sveta už v škole je lepšie ako byť nimi neskôr v živote zaskočený

► Ľuboš FROĽO, Evanjelická základná škola, Martin

Čo je v dnešnej dobe dôležitejšie: vedomosti či schopnosti? Musíme poznať fakty a súvislosti medzi nimi, no zároveň práve osobnostné kvality z nás robia šlachetnú bytosť. Preto sa na škole venujeme rozvíjaniu schopností, ktoré sa deťom zídu v reálnom živote, akými sú spolupráca, komunikácia, aktívne počúvanie, správne použitie informácií, ale aj zdravý rozum, úctivosť, priateľstvo či dôveryhodnosť.

A práve na začiatku piateho ročníka, keď žiaci zažívajú veľkú zmenu vo svojom štúdiu, sme vymedzili týždeň, kedy spoločne okúsime, čo životné zručnosti znamenajú. Každý učiteľ má pridelenú tému a blok vyučovacích hodín. Môže sa venovať myšlienkovým mapám, práci s textom alebo tvorbe a prezentácii projektu. Prizvaní sú tiež špecialisti, ako školská psychologička, ktorá rozpráva na tému puberty, alebo policajná poradkyňa, ktorá s deťmi rieši bezpečnosť na cestách.

Papier, nanukové torty, Peter Velits a tímová spolupráca

Na začiatku školského roka som žiakom navrhol, že ak v priebehu mesiaca vyzbierajú papier za viac ako 20 eur, dostanú od mňa za odmenu tri nanukové torty. Ak vyzbierajú menej, dostanem nanukovú tortu od nich ja. Žiaci a aj rodičia sa nadchli a vyzbierali papier za viac ako 40 eur. Prehral som. Žiaci mali v skupinkách analyzovať, prečo sa im podarilo uspieť a čo bolo kľúčové pre ich víťazstvo. Našli množstvo dôležitých faktorov, ale najčastejšie sa spomínalo slovo spolupráca. Ak chceli uspieť, museli sa zapojiť v čo najväčšom počte.

Pripravil som aj iné aktivity týka-

júce sa spolupráce, pri ktorých žiaci pracovali v sedemčlenných skupinách. Mali sa snažiť pracovať v tíme čo najlepšie. Možno neboli najlepšími jednotlivcami, no prispeli svojou snahou a stali sa platnými členmi najlepšieho tímu, ako napríklad Peter Velits – držiteľ troch zlatých medailí v tímovej časovke. Hrali sme jednoduché hry ako podávanie lopty v rade za sebou a posúvanie k cieľu alebo polozenie horolezeckej zástavky na najvyššie možné miesto na stene. Žiaci sa mohli naučiť, že každá snaha i každá maličkosť môže znamenať lepšie umiestnenie alebo tiež že sa netreba vzdávať pri prvom tímovom nezdare.

Diskusii sa treba učiť

Ďalší blok, ktorý žiaci absolvovali, sa týkal pravidiel komunikácie vo väčšej skupine. Na začiatku sme si pozreli niekoľko minútovú ukážku z relácie Českej televízie *Máte slovo*, konkrétne časť *Skákání do řeči* (ukážku nájdete na YouTube pod názvom *Skákání do řeči – Máte slovo*). Žiaci mali v skupinách povedať, ako na nich pôsobili diskutujúci, v čom bol problém a čo je potrebné zmeniť. Sami tak

vytušili, že diskusia v skupinách, či už je to televízna relácia alebo školská trieda, má svoje pravidlá, inak to môže skončiť znechutením poslucháčov alebo aj vlastným strápnutím sa. Mohli si hneď vyskúšať, aké nevyhnutné je ovládať sa a dodržiavať isté pravidlá. Mali si totiž dohodnúť predvianočný výlet, dokonca na konci diskusie mali sami aj hlasovať. Ja som bol len poslucháčom, ktorý na konci zhrnul, akí boli úspešní vo vedení svojej prvej veľkej diskusie.

ReKLAMA

Posledný blok sa týkal kritického myslenia. Je naozaj to, čo hovorí reklama, pravdivé? Je to pravda, ale nie vždy úplne celá. Hviezdička dolu a malé písmenká veľkej dôležitosti sú toho dôkazom. Žiaci si pozreli niekoľko reklám mobilných operátorov na notebooky a tablety za euro. Sami mali skúmať a rátať, za akých podmienok dostanú vytúženú vec za „jedinečnú“ cenu. Vo dvojiciach spravili na internete prieskum trhu a zistili, koľko by ich stál daný produkt aj s dátovou službou. Zrazu odpovede na otázky, čo je výhodnejšie, už neboli také jednoznačné. ■

Názorná minulosť

Žijeme na území, ktoré bolo v časoch Veľkej Moravy veľmi významné. Preto sme chceli, aby sa žiaci viac zaujímali o toto obdobie našich dejín. So žiakmi 7. ročníka sme pripravili a zrealizovali na hodinách dejepisu a techniky historický projekt.

Počas preberania učiva o Veľkej Morave museli žiaci študovať okrem učebnice a čítanky dejepisu aj materiál, ktorý si vyhľadali k téme na internete a v rôznych iných knižných prameňoch. Zo získaných informácií vytvorili náučný text. Zároveň mali za úlohu vyrobiť predmety, ktoré sú podobné nálezom z čias Veľkej Moravy. Zhotovili množstvo predmetov – náhrdelníky, náramky, prstene, zbra-

ne, štít i listinu písanú hlaholikou.

Na technike sme sa potom zamerali na vytvorenie makety slovanského hradiska so strážnymi vežami. Základ krajiny sme vyrobili z niekoľkých vrstiev polystyrénu. Po celkovej úprave terénu a pomalovaní povrchu sme z drevených hranolov vyrobili dostatočné množstvo kolov na

hradbu a aj strážne veže. A to všetko pomocou obojručného noža a nožíkov. Po zafixovaní kolov do terénu a povrchovej úprave bolo hradisko hotové. Žiaci pracovali s nadšením. Bola radosť sledovať ich snahu. ■

► G. DEÁKOVÁ, J. ZVOLENSKÝ
Základná škola, Skýčov

Vianoční chodci

Prvej dáme slovenského maliarstva Ester Šimerovej Martinčekovej bol blízky syntetický kubizmus dvadsiaty rokov. V jej tvorbe motivicky prevažovali zátišia, krajinárske a prírodné motívy, ako aj figurálne kompozície.

Hodnota daru

Pri príprave stretnutia s deťmi tretieho ročníka ZŠ som sa najprv ubezpečila, že už poznajú vianočné tajomstvo – že darčeky dostávajú od svojich blízkych.

Na Martinčekovej obraze *Chodci* sú znázornení ľudia, ktorí sa niekam ponáhľajú. V predvianočnom období to môžu byť dospelí zháňajúci darčeky pod stromček. Každý z nich ide nejakým smerom, podľa toho kam – do akého obchodu – sa ponáhľa. Figúry vyzerajú, akoby sa báli, že im všetko vykúpia druhí. V rukách nesú alebo tašky plné už kúpených vecí, alebo aktovky, ktoré napovedajú, že do obchodov sa ponáhľajú rovno z práce.

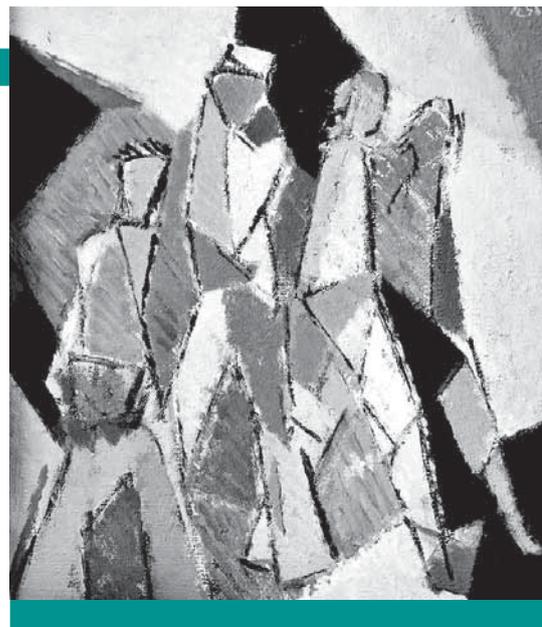
Rok čo rok na Vianoce dostávame a darujeme darčeky. Každý darček má svoju hodnotu, ktorá nemu-

sí byť meraná len peniazmi. Vzácnjšia je hodnota, ktorú meriame časom alebo fantáziou vloženou do darčeka pri jeho príprave. Dnes sú ale na balenie darčiek často používané iba pohodlné papierové tašky. No darček precízne zabalený do vlastnoručne vyrobeného baliaceho papiera je neopakovateľným prekvapením.

Vlastný baliaci papier

Motivujem deti: „Čo by ste chceli dostať pod stromček? Máte aj vy pripravené darčeky pre svojich blízkych? Darčeky ste vyrobili alebo kúpili? Určite radi dostávate darčeky, máte však radosť aj pri ich dávaní? Akému darčeku ste sa doposiaľ najviac potešili?“

V praktickej časti sme dramatisovali situáciu na obraze. Deti sa podľa figúr pohybovali po celej triede a predstierali, že niečo konkrétne v obchode hľadajú. Ostatní podľa pantomímy hádali, čo chodci kúpili. Neskôr si každý z kusa jemného baliaceho papiera vytvoril svoj vlastný, dekoračný. Urobili sme to spôsobom, ktorý som si osvojila ešte za mojich školských čias: vyrezaním nejakého geometrického tvaru do zemiaka

a jeho odtlačením na papier. Keďže sme zemiak prekrojili na dve polovice, každý si do nich vyrezal dva rôzne tvary, ktorých odtlačky sa na papieri navzájom nepravidelne prekrývali. Týmto postupom sme vlastne vytvorili abstraktný obraz.

Tieto jedinečné papiere dávajú prísľub, že naše darčeky aj vlastnoručne zabalíme. Takto sme sa pripravili na najkrajšie sviatky v roku. ■

► Katarína KOSÁNOVÁ
Bratislava

Zábavná InFóoorMatika

V tomto školskom roku učí múdra a veselá kamarátka Saška informatiku už 271 prvostuniarov. Pridáte sa?

► Martina CHALACHÁNOVÁ, Eva ULIČNÁ, Akadémia Alexandra

Technológie môžu urobiť vyučovanie názornejším a interaktívnejším, vyžadujú však inak spracovaný obsah a iný spôsob komunikácie či spolupráce.

Preto sme sa rozhodli pripraviť online eUčebnice InFóoorMatika s Alexandrou pre 2. – 4. ročník základnej školy. Chceme byť zábavní a zaujímaví – preto Fóoor, informatika s matematikou idú ruka v ruku – preto Matika. Učebnice sú spracované v eLearningovom systéme Moodle a graficky i obsahovo prispôsobené žiakom prvého stupňa.

InFóoorMatikou sprevádza žiakov staršia kamarátka Alexandra (Saška), ktorá spolu s inými kamarátmi – počítačovou myškou Megi, Ivicou klávesnicou, kamerkou Terkou, ujom Mikrofónom – pripravuje pre žiakov zaujímavé a poučné texty, interaktívne materiály a zábavné úlohy.

vity, nie spôsob prezentovania učiva) s názvom *Hráme sa so zvukmi*. Nájdú v nej informácie o novom type súborov – zvukových súboroch, o postupe pri nahrávaní zvukov, o riešení problémov pri nahrávaní a aj o význame zvuku v živote človeka. V každej časti prednášky majú deti kontrolné otázky, ktorými sa dá overiť, či čítali pozorne a či téme porozumeli. Len správna odpoveď posunie žiakov na ďalšiu stránku. Takýmto spôsobom rozvíjame u žiakov čitateľskú gramotnosť a učíme ich učiť sa.

Nasledujú tri úlohy, ktorých cieľom je, aby sa deti naučili nahrávať zvuky a ukladať takto vytvorené súbory. V prvej úlohe sa majú kamarátke Saške predstaviť a povedať niečo o sebe. V druhej si majú vymyslieť, na ktorej neznámej planéte by mohol byť život a napodobniť reč mimozemšťanov. Tretia úloha môže byť prepojená s hodinou pracovného vyučovania, výtvarnej alebo hudobnej výchovy: žiaci si majú zostrojiť vlastný hudobný nástroj a nahráť jeho zvuk v nejakej rytmickej ukážke. Môžu sa vzájomne pospájať aj do skupín a nahráť svoj malý koncert.

Úlohy deti odovzdávajú prostredníctvom Moodle a získavajú od Sašky za ich splnenie body – sašuliaky. Učitelia podľa svojho uváženia môžu doplniť hodnotenie aj slovným komentárom. Poznajú svojich žiakov, môžu

ich sledovať pri práci a vedieť, aké pokroky urobili. Komentáre môžu pripísať žiakom kedykoľvek, nemusí to byť v priebehu hodiny.

Pre tých, ktorí sú s prácou hotoví, je pripravená sada odkazov na zvukové aktivity v InFovekáčiku a na iných webových stránkach. Niektoré z nich môžu učitelia využiť aj na hodinách hudobnej výchovy.

Je z čoho vyberať

V úvode učebnice je zoznam voľne dostupného softvéru, s ktorým žiaci pracujú, a krátke odporúčania pre jeho inštaláciu alebo nastavenie. Samozrejme, počas vyučovania žiaci používajú aj programy, ktoré dostali v rámci InFoveku.

Učiteľ vidí všetky, aj ešte neotvorené témy, môže hodnotiť prácu žiakov, posilať im správy, diskutovať s nimi. Má možnosť vopred sa pozrieť, čo žiakov čaká a vybrať si z ponúkaných tém a aktivít tie, ktoré jemu a jeho žiakom najviac vyhovujú. Môže sa zároveň rozhodnúť, či pripravené materiály (videonávody, „našepkávače“ k programom, spracované vzdelávacie materiály) bude prezentovať žiakom frontálne – prostredníctvom dataprojektoru alebo interaktívnej tabule, alebo ich nechá pracovať individuálne.

V úvode každej témy sa nachádza DORA, teda *dobrá rada pre učiteľa*, v ktorej nájde vypracovanú prípravu na hodinu a aj rady pre využitie medzipredmetových vzťahov. Príprava učiteľa spočíva len vo výbere aktivít. Obsah jednotlivých tém je zámerne predimenzovaný, aby si učiteľ mohol vybrať, čo práve pre svojich žiakov potrebuje, alebo individuálne zamestnať šikovnejších ďalšími či náročnejšími úlohami.

Prístup k eUčebniciam majú žiaci aj doma. Môžu tak ukázať rodičom, čo sa učia a odstrániť ich nedôveru k často deklarovanému predčasnému vyučovaniu informatiky. eUčebnice InFóoorMatiky s Alexandrou 2–4 sú dostupné na webe. Viac informácií a ukážku nájdete na stránke www.akademiaalexandra.sk.

Po slovensky aj mimozemsky

Tretiaci napríklad navštívia *Nahrávacie štúdio uja Mikrofóna*. Po úvodnej motivácii vypracujú individuálne aktivitu, ktorá sa v Moodle prostredí volá *prednáška* (je to len typ akti-

Milí kamaráti!

Myslím, že ma už všetci poznáte, ale ja nepoznám Vás. Preto by som sa veľmi potešila, keby ste sa mi pekne predstavili. Napríklad:

"Som Jožko Mrkvíčka a mám 7 súrodencov. Volajú sa Pondelok, Utorok, Streda... Najradšej hrám futbal s Piatkom."

Táram, že? No ale fakt ma to zaujíma a hlavne, chcela by som si toto predstavenie vypočuť. Takže si ho pekne nahrajte a pošlite mi ho.

Za túto úlohu dostanete odo mňa 10 sašuliakov.

Ako na mapy s tabletom

Tablety a dotykové technológie sa v poslednej dobe tešia značnému úspechu. Aj to je jeden z dôvodov, prečo si svoju cestu našli aj do slovenských škôl. Na tablety učitelia reagujú nielen zvedavosťou, objavovaním a skúšaním, ale aj prílišným rešpektom a obavami z prvého kroku. Počas projektu *Škola na dotyk* sme narazili na niekoľko aktivít, ktoré by mohli byť dobrým štartom pre každého.

Aplikácia LandscapAR

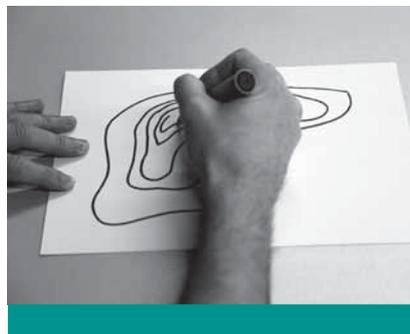
Celým menom sa aplikácia nazýva *LandscapAR augmented reality* a je na Google Play zadarmo. Ako už napovedá názov, pracuje s rozšírenou realitou. Znamená to, že z dvojrozmerného materiálu vytvorí priestorové teleso.

Predstavte si, že vkráčate do triedy plnej zvedavých detí a vaším cieľom je vysvetliť tému mapa, vrstevnice a všetko, čo s týmito pojmi súvisí. Samozrejme, dá sa to viacerými spôsobmi. Často sa to odbije diktovaním poznámok: *Vrstevnica je krivka na mape, či v teréne, spájajúca body s rovnakou nadmorskou výškou. V miestach, kde sú vrstevnice hustejšie pri sebe, má terén väčšie prevýšenie a naopak.* Paráda, je to za nami. Čo na tom, že to niektoré deti ve-

dia odrapotať, ale nechápu, na čo je to dobré a čo to znamená? Ale dá sa to aj lepšie – názorne. V tom spočíva veľký potenciál tabletov.

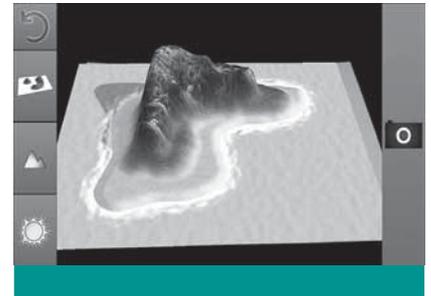
Škola hrou – škola tabletom

V duchu týchto slov sa s deťmi môžeme zahrať na objaviteľov. Rozdáme čisté papiere a fixky s jednoduchým zadáním, aby deti nakreslili akékoľvek uzavreté krivky. Pravdepodobne bude lepšie, ak aj my na svoj papier načrtneme, čo približne od nich očakávame. Dôležité ale je, aby sa jed-

notlivé krivky neprekrývali a menšie z nich boli ponorené do tých väčších: Po krátkej kontrole žiackych výtvorov zapneme tablety a spustíme aplikáciu LandscapAR. Jednoducho len namierime objektív tabletu na pokreslený papier s krivkami a z kri-

viek na papieri, vlastne v tablete, začnú vyrastať ostrovy priamo z mora:

Aktivita vyvolá u žiakov diskusiu a vynorí sa množstvo otázok: *Prečo sa mne zobrazil taký malý ostrov? Prečo ja mám dva ostrovy a ona len jeden? Ako to, že mne to nakreslilo taký nízky ostrov?* Diskusia detí je motivačnou pôdou pre zrozumiteľné vysvetlenie pojmu *vrstevnice*, učiteľ sa stáva len jej moderátorom. Odporúčam však zadať zdanlivo jednoduché úlohy: *Kto nakreslí najvyšší ostrov? Akým spôsobom sa dá nakresliť najstrmší svah? Skús na jeden obrázok umiestniť ostrov, polostrov, záliv a podobne.*

Ak si chcete pozrieť, ako vyzerá aktivita s touto aplikáciou, choďte na adresu tuul.sk/material/vrstevnice-ako-hracka, kde všetko uvidíte na vlastné oči. ■

► Miloš BÉLIK, Edulab

Súd so Slováckmi

Zážitkové učenie je jedna z najúčinnejších metód. Prostredníctvom zážitku a vlastnej skúsenosti získajú žiaci vedomosti, schopnosti a zručnosti na celý život. Presvedčili sa o tom aj moji deviataci na hodine literárnej výchovy.

Pri preberaní básne Andreja Sládkoviča *Nehaňte ľud môj* sme sa preniesli do štyridsiatych rokov 19. storočia. Žiaci využili nielen školské vedomosti z dejepisu a literatúry o udalostiach danej doby, ale aj vlastnú prípravu, pozostávajúcu prevažne zo zdrojov na internete.

Deviataci názorne predviedli zasadnutie súdu. Rozdelili sa do dvoch skupín: na jednej strane stáli neprajníci slovenského národa, na druhej strane zasa obhajcovia práv a záujmov Slovákov a slovenského jazyka.

Žiaci museli pri obhajobe na oboch stranách využívať argumenty podložené faktami, čiže našťudovanými vedomosťami. Vytvorili situáciu, ktorá v nich prostredníctvom zážitku bude rezonovať aj po rokoch.

Takto získané a prezentované vedomosti pretrvávajú u žiakov omnoho dlhšie, dramatickým stvárnením si

rozvíjajú kreativitu a posilňujú spontánnosť. ■

► Anna LAŽOVÁ
 Spojená škola, Svidník

rý som si vytvoril na tento účel, vďaka čomu som získal vedomosti o spôsobe života týchto vtákov, ich potrebách a aktuálnych podmienkach. S pomocou pani profesorky a pána riaditeľa som našiel najohrozenejšie druhy, ktorým by sa dalo pomôcť inštaláciou búdok na práve rekonštruovanú budovu školy. Nakoniec som vypracoval informačné materiály o ochrane dažďovníka tmavého a netopiera raniaka hrdzavého, v ktorých som načrtnol ich význam pre životné prostredie aj človeka a dôvod, pre ktorý sú ohrozené.

► **Čo ťa viedlo k tomu, že si začal robiť tieto aktivity?**

Nikdy by som ich nerobil, keby som nemal pozitívny vzťah k prírode. Myslím si, že mnoho som získal vďaka výchove mojich rodičov, vďaka tomu, že som detstvo strávil hrami v prírode s priateľmi a najbližšími, vďaka tomu, že som sa učil a pripravoval na biologické olympiády, vďaka ochote mojich učiteliek a učiteľov vždy pomôcť a tiež vďaka navštevovaniu včelárskeho krúžku.

► **Robil si niečo podobné už aj na základnej škole alebo si začal až na strednej?**

Na základnej škole v Záriečí som sa venoval biologickým a včelárskym olympiádam. Hneď, keď bola príležitosť urobiť i niečo väčšie, zľakol som sa a zmenil sa na tichú myš, čo som niekedy lutoval. Našťastie, s vekom prišla aj odvaha.

► **Aké aktivity v oblasti environmentálnej výchovy máš v pláne na tento školský rok?**

Chcel by som dokončiť environmentálne projekty, ktoré som začal realizovať už na gymnáziu. Okrem nich pripravujem aj vedomostnú súťaž pre žiakov s názvom *Poznaj a chráň prírodu, ona sa ti za to odvdáči!* Sú-

Aj jedna hviezda prebije tmú

Maturant Andrej Kučík sa stal vďaka svojmu živelnému záujmu o prírodu prvým finalistom ceny Živel v kategórii študentov.

► Jana KOŤKOVÁ, CEEV Živica

Andrej je štvrták na Gymnázii na Ulici 1. mája v Púchove. Na ocenenie ho nominovala jeho pani učiteľka týmito slovami: „Myslím, že Andrej si právom zaslúži titul Živel roka, pretože s podobným javom som sa ešte vo svojej 27-ročnej pedagogickej praxi nestretla. Svojím osobným príkladom a vytrvalosťou presvedčil mnohých žiakov našej školy o zmysle a dôležitosti ochrany prírody.“ S Andrejom som sa porozprávala o jeho aktivitách, názoroch a snoch.

► **Ako si sa cítil, keď si sa dozvedel, že si vyhral cenu Živel?**

Boli to pocity šťastia, radosti z dobre urobenej práce a vďačnosti druhým. Tieto pocity však prišli ešte pred vyhlásením víťazov, pretože už nomináciu a pozvanie na slávnostné vyhlásenie som hodnotil ako obrovský úspech. No keď som sa dozvedel výsledok, tieto pocity sa vo mne ešte znásobili.

► **Skús zhrnúť environmentálne aktivity, ktoré na škole robíš.**

Jednou z mojich prvých aktivít bol projekt zameraný na monitoring, spoznávanie a ochranu vtáctva žijúceho v okolí školy. Jeho vyvrcholením bola knižka o druhoch žijúcich v okolí a inštalácia búdok slúžiacich na hniezdenie ohrozeného dažďovníka tmavého a netopiera raniaka hrdzavého na rekonštruovanú budovu školy. Medzi moje ďalšie aktivity patrí napríklad monitoring a odstraňovanie nelegálnych skládok a obznamovanie spolužiakov s problematikou odpadov, projekt o využívaní obnoviteľných zdrojov energie, tiež ochrana vody a účasť na biologickom krúžku a kolégiu Zelenej školy.

► **Ako si postupoval pri monitoringu vtáctva v okolí školy?**

Najprv som pozoroval, aké druhy vtákov tam žijú. Zistené údaje som si zaznamenával do dokumentu, kto-

ťaž obsahuje otázky z rôznych oblastí biológie a pripravujem ju v spolupráci so ZŠ s MŠ v Záriečí.

► **Čo bolo pre teba zatiaľ najťažšie pri týchto aktivitách?**

Zatiaľ bolo najťažšie nájsť pre kolektívne projekty ľudí, ktorí by sa niečoho zúčastnili dobrovoľne bez sľúbenia vecnej odmeny.

► **Robíš aj rovesnícke vzdelávanie pre svojich spolužiakov, ako prezentácie a podobne. Aké sú ich reakcie? Vítajú to alebo to skôr len pretrpia?**

Každý z nás je iný, máme rôzne názory, záľuby a spôsoby trávenia času, a tak každý z nás má na určitú prezentáciu inú reakciu. Najlepšie je si takúto situáciu prirovnať k nočnej oblohe: na prezentáciách často pre-

vláda tma a nezujem, no ak sa človeku podarí nájsť jednu alebo viac hviezd, tak zistí, že svojím svetlom v podobe pozitívneho prístupu prebije i tú najväčšiu tmú. A vtedy má prezentácia zmysel.

► **Si už štvrták, na akú vysokú školu sa chystáš?**

Určite niečo s biológiou alebo environmentalistikou a ekológiou. Presnejšie zatiaľ ešte netuším.

► **Aká je tvoja obľúbená kniha?**

Je to skôr niekoľko kníh rôznych žánrov. Ak mám napísať nejaké, ktoré podnietili moje „živlovanie“, tak by to bola dobrodružná knižka *Vlania vlka* od švajčiarskeho spisovateľa Wernera J. Egli a malé veľdielo od francúzskeho naturalistu Jeana Giona

Muž, ktorý sadil stromy. Odporúčam prečítať si obidve.

► **Čo by si chcel raz dosiahnuť v škole alebo po nej?**

Rád by som zmenil aspoň svoje okolie alebo dopomohol k jeho zmene v duchu hodnôt, ktoré označujem pomenovaním 4E – environmentalistika, ekonomika, estetika a etika.

► **Čo by si odporučil mladým ľuďom, ktorí chcú robiť niečo užitočné, ale nevedia ako začať?**

Najprv chodíme po štyroch, po čase po dvoch s pádmi a po čase... Preto začnite malými vecami, nestrácajte nádej, hľadajte pomoc kdekoľvek a pomáhajte komukoľvek. ■

OZ Človek v ohrození ponúka učiteľkám a učiteľom stredných škôl možnosť zúčastniť sa bezplatných dvojdňových seminárov k predmetom

umenie a kultúra, občianska náuka a dejepis.

Náplňou seminárov bude oboznámiť sa s tým, ako učiť svoj predmet zaujímavo alebo „inak“, ako používať, ale i vytvárať interaktívne aktivity pre žiakov a ako učiť aj o vzájomnom globálnom prepojení.

Umenie a kultúra: 17. – 19.12. 2014 (streda, 17:00 – piatok, 12:30), lektori: Alexander Plencner, Lukáš Zajac

Občianska náuka: 9. – 11. 1. 2015 (piatok, 17:30 – nedeľa, 12:00), lektori: Martin Kríž, Andrej Návojský

Dejepis: 6. – 8. 2. 2015 (piatok, 17:30 – nedeľa, 12:00), lektori: Martin Kríž, Andrej Návojský

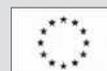
Prihlásiť sa, alebo požiadať o viac informácií možno mailom na: zajac@clokevohrozeni.sk.

Účastníkom uhrádzame okrem stravy a ubytovania i cestovné.
Plánované miesto seminárov je hotel Galileo v Žiline.

Projekt Učíme (sa) v globálnych súvislostiach je podporený z prostriedkov Európskej únie.

UČÍME (SA)
V GLOBÁLNYCH
SÚVISLOSTIACH

Sušička

Nemám rada, keď mi vypratá bielizeň visí kade-tade po byte. Bez ohľadu na príjemnú vôňu a zvlhčenie vzduchu, také potrebné v našich presušených priestoroch. Jednoducho mi prekáža pohľad na úhľadne povešané kúsky spodnej bielizne a tričiek poprekladané ponožkami a nohavicami.

Niekoľko rokov sme tvorivo hľadali rôzne variácie umiestnenia práčky a niekoľkých sušičov po celom dome. Naša práčka má dodnes o sebe predstavu, že patrí k špičke medzi slovenskými cestovateľmi. Nakoniec skončila, budete sa čudovať, v kúpeľni. To všetko za cenu niekoľkých návštev inštalatérov, prebúrania niekoľkých stien a následného maľovania.

Pred časom som bola na skvelej konferencii. Počas jedného prestávkového rozhovoru prišla reč aj na sušičku. Počúvala som dievčatá, ako si pochvalujú mäkučkú voňavú bielizeň, ktorú z nej vytiahnu a hneď uložia do skrine. A vtedy to prišlo. Prečo sme sa nikdy nezamysleli nad tým, že si kúpime sušičku? Nikdy sme neriešili, či je to ekonomické, ekologické, dobré... My sme jednoducho ani nepripustili možnosť mať tento úžasný vynález, hoci sa chýry o ňom, samozrejme, dostali aj k nám.

Toto sa nám stáva často. Chodíme vo vychodených koľajach, ktoré nás často vedú aj tam, kam nechceme ísť. Lebo je to pohodlné a netreba držať kompas pevne v rukách. Rozmýšľame v zabehaných situáciách. Lebo je to pohodlné a netreba sa zaoberať rizikom netradičných riešení. Ved' čo ak sa to nepodarí? Ved' to, čo poznám, je istota! Čo ak by nás čakalo niečo nečakané? Bojíme sa zdvihnúť zrak a pozrieť sa okolo seba novými očami. Bez klapiek, naširoko, aby sme videli všetky príležitosti, ktoré nám chcú vstúpiť do života.

Odložte klapky, odložte obmedzujúce presvedčenia, že všetko dobré vás už stretlo. Obzrite sa okolo seba a vykročte. S radosťou a odvahou.

► Zuzana BEROVÁ

Ak ste sa vďaka prvej časti článku naučili správne dýchať, teraz si precvičíte hlasivky a artikulačné orgány.

► Miroslava KONRÁDOVÁ, Evanjelické gymnázium, Martin

Pre zdravé hovorenie je najdôležitejší mäkký hlasový začiatok. Je to pre hlasivky niečo ako pomalé ranné vstávanie pre naše telo. Pri mäkkom začiatku ich pokojný, ľahký výdychový prúd rozkmitá plynule, kmity sú najprv malé a postupne sa zväčšujú. Hovoriť preto začneme v nižších hlasových polohách, nakoľko hlbšie tóny tvoríme s menšou námahou hrtanového svalstva a s najmenšou silou vzduchového prúdu. Toto pravidlo sa snažme dodržať aj v prípade, že potrebujete na niekoho zvýšiť hlas či zakričať. Nikdy nezačnite vysokými tónmi. Odborník by povedal, aby sme hlas posadili do nižších tónov.

Ani žiakov neprekrikujte. Ich automatickou reakciou je opätovné zvýšenie hlasitosti. Dohodnite si signál, na ktorý zareagujú a nechajú vás hovoriť pokojným hlasom. Nezvyšujte intonáciu hlasu. Ucho žiaka nepríjemné zvuky vytesní a nepočuje.

Nekričte, ale ani nešepkajte! Trením, ktoré pri šepkaní vzniká, môže svojimi hlasivkám veľmi uškodiť.

Starajte sa o hlasivky a precvičujte artikuláciu

Ak je to možné, nehovorte v nevetraných miestnostiach, vyhýbajte sa za fajčenému a prašnému prostrediu a malým klimatizovaným priestorom. Respiračné choroby neignorujte, ale liečte. Pri nachladnutí sa snažte dodržiavať maximálny hlasový pokoj. Ak sa inak nedá, hovorte strednou hlasovou intenzitou. Po hlasovom pokoji sa rozhovorte pomaly, spočiatku hovorte krátko. Verte bylinkám a veľa pite. Vyhýbajte sa však alkoholu a nápojom, ktoré organizmus odvodňujú – spôsobujú nám dobre známe sucho v ústach. Neriskujte teplotné šoky, nepite príliš studené ani príliš horúce nápoje.

Nič však hlasivkám neškodí viac ako nedostatok spánku. Preto kým

sa živíme svojím hlasom, mali by sme spať osem hodín denne, aby sme dali hlasivkám šancu zregenerovať sa na ďalší deň plného vyťaženia. Cvičenia:

- Zhlboka sa nadýchnite a pri výdychu čo najdlhšie artikulujte skupinu *hmmmmmm*. Opakujte.
- Opakujte rýchlo za sebou najprv skupinu *mň, mň...*, potom *mi, mi...*, *me, me...*, *ma, ma...*
- Hlasne vyfukujte a hovorte *fúúú*, postupne pridávajte hlasitosť.
- S výdychom opakujte samohlásky *i-e-a-o-u-i-e-a-o-u...* Začínajte vždy samohláskou *i*, postupne pridávajte a uberajte hlasitosť.

Artikulácia je najznámejším pojmom z techniky reči a súvisí s ústnou, hrdlovou a nosnou dutinou, ale i s perami, zubami, ďasnami, dolnou čeľusťou, horným podnebíom a jazykom. Učiteľ akéhokoľvek zamerania svojou výslovnosťou vždy pôsobí ako vzor – v dobrom aj v zlom.

- Precvičujte si artikuláciu jazykolamami a podobnými cvičeniami. Napríklad opakujte *cilililililink...*
- Artikulujte starostlivo až prehnané, pomaly a zreteľne, vyslovujte pravidelne a rytmicky. ■

Za sladšie zajtrajšky

„*Hodina končí, keď povie učiteľ!*“ zažartujem si spolu so zvončením zvončeka na konci hodiny. Nikto ma však nepočúva. Povzdychnem si nad súčasným statusom učiteľa a začnem si zbierať veci z katedry.

„*Chcú nás zabiť!*“ prebehne okolo mňa žiak. „*Bez zdravy?!*“ zakričím za ním. V duchu si povzdychnem nad svojim upadajúcim statusom. Ešteže sa toho nedožil Komenský! „*Kto nás chce zabiť?*“ skríknem, no môj hlas sa ozýva v prázdnej chodbe. Idem za zdrojom informácií, je to ľahké. Tam, kde je ticho, sa skrýva problém. Pred bufetom sa nikto nesnaží pretlačiť k okienku alebo predbehnúť. Pozriem sa na prázdne regály. „*Vykradli vás,*“ polutujem bufetárku. „*To len poslanci chcú, aby sme jedli zdravo, nekúpajte si hrušku?*“ Keď vidí moju znechutenú tvár, dodá: „*Dám vám k nej zadarmo dve mrkvy.*“ V panike utekám preč.

„*Dala by som si niečo sladké,*“ povie matematikárka na druhý deň v zborovni. Nikto sa neozve. Každý si stráži svoje zásoby. Mišo vytiahne čokoládovú tyčinku a s chuťou sa do nej pustí. „*Nemali by sme tie sladkosti jesť na verejnosti, je to zlý vzor pre žiakov,*“ povzdychne si matematikárka, očami visí na zmenšujúcej sa čokoláde a dúfa, že sa jej niečo ujde. „*Ak máš chuť, tak zbehní za Lásikom do 3.B, ten si doniesol celú škatuľu sladkostí. Priprav sa však, že to bude poriadne drahé. A ponáhľaj sa, aby sa ti niečo ušlo,*“ poradí jej Mišo. Matematikárka vybehne zo zborovne.

„*Lásik mal u mňa referát o prohibícii v Amerike v 20. rokoch,*“ spomenie si občiankarka. „*Nádherne rozanalyzoval podnikanie Al Caponeho a milo ma prekvapil svojím prehľadom.*“ „*Tomu hovorím prepojenie teórie s praxou,*“ usmeje sa Mišo. „*Ešte si v škole otvorí tajný bar a ja budem mať*

problém odchádzať domov.“ „*Nemali by sme mu to zakázať?*“ strachuje sa občiankarka. „*Ale potom nebudeš mať v škole žiaden zdroj poslednej záchrany,*“ upozorní ju Mišo.

„*Tatranka za 5 eur,*“ otvorí dvere matematikárka a v ruke drží poklad. „*Boli už posledné tri. Nechcem vedieť, koľko ten chlapec dnes zarobil.*“ Zahryzne sa do keksíka a ztvára sa blažene: „*Za tie peniaze to stálo.*“

Moje telo odrazu zaprosíka – *aspoň maličkú čokoládku!* Okríknem ho. Čokoládkuuuuuuuu, žobroní neústupčivo. Mišo sa na mňa zvláštne pozrie. On to počuje? *Ak nedostanem čokoládu, poviem všetkým, čo sa naozaj stalo, keď sa ti stratili písomky.* Situácia je vážna. V takomto stave nemôžem ísť na hodinu. „*Idem si kúpiť niečo do bufetu,*“ oznámim. Odpovie mi viacero veľavravných úškrnov.

Vojdem do 3.B a Lásik mi povie tragickú správu – je vypredané. Zvažujem poslednú možnosť – kryštálový cukor, ten je v každom kabinete. Potrebujem svoju dávku v akejkoľvek forme a hneď. „*Že ste to vy,*“ povie napokon Lásik, vytiahne malú tabuľku čokolády a predá mi ju za 9 eur. Hneď na chodbe si ju rozbalím a zahryznem, po tele sa mi rozleje pocit slastnej úľavy. Oslabený mozog dokonca skonštatuje, že s tým našim spoločenským statusom to nie je až také zlé. ■

► Marián KIČINKO

Netrápte sa, zdôverte sa!

PEDAGOGICKÁ PORADŇA

► **Ako feministke mi vadí, že stále máme materské školy.**

A nielen to, dokonca sa v nich deti hrajú na slepú babu!

► **Prečo naše stredné odborné školy neponúkajú štúdium takých odborov, ktorých absolventi slušne zarobia?**
Máte na mysli niečo ako predajca zdravotníckych prístrojov?

► **Ako sa dá odbúrať strach pri skúšaní žiakov?**

Iba praxou. Keď budete skúšať piaty rok, už sa nebudete báť.

► **Minule som so žiakmi preberala Word a jeden žiak celý čas vyrušoval. Ako ho mám potrestať?**

Dajte mu vo Worde stokrát napísať „Už nikdy nebudem na informatike vyrušovať.“

► **Jeden žiak na hodinách sústavne vyrušuje. Môžem ho poslať za dvere?**
Môžete, ak sa nebojíte, že aj on vás niekam pošle.

► **Vnímate ako problém, že pre Zmajkovičovej novelu niektoré deti nebudú mať v škole bufet?**

Nie. Ako problém vnímame to, že čoraz viac žiakov má v škole bufet.

► **Pristihla som žiaka pri odpisovaní, ale nedala som mu päťku. Povedala som si, že ho potrestám, až keď to urobí druhýkrát. Bolo to správne?**

Je to dosť riskantný postup. Čo keď to už druhýkrát neurobí?

► **Blížia sa Vianoce. Máme žiakom prezradiť, že darčeky nenosí Ježiško?**
Závisí to od ich veku. Maturantov radšej nerozrušujte, tí sa potrebujú sústrediť na opakovanie. ■

Predposledný októbrový týždeň sme pre žiakov zorganizovali netradičné zážitkové vyučovanie v podobe prvého ročníka jesenného projektového týždňa.

Pondelok sme venovali povolaniam, a preto aspoň takto ďakujeme

Smevškole je cyklus ekonomických prednášok, ktorý má v našej škole štvorročnú tradíciu. Naše pozvanie už prijali viacerí úspešní podnikatelia. V októbri sme pokračovali s podnikateľkou, spiso-

Selfie, našpúlené pery či iné fotografie – internet je toho plný. Vedia deti a rodičia, že tieto fotky sa dajú ľahko zneužiť? O tom je pokračovanie rozprávkovej knihy **OVCE.sk**, ktorá poučí i zabaví. Knihu

Každý deň v týždni bol iný

rodičom, ktorí prijali naše pozvanie a predstavili žiakom kus zo svojho pracovného života. Stolár vyrábal so žiakmi poličku, profesionálny vojak predstavil vojenskú výstroj, s cukrárkou žiaci zdobili koláčiky, huslistka predstavila svoj nástroj a tiež fungovanie orchestra, lesník nás zaviedol do svojho revíra prostredníctvom fotografií a s manažérkou sme si vyskúšali tímovú prácu a jej riadenie.

Utorok – európsky deň jazykov, kedy sme sa pomocou rozprávky dostali do všetkých okolitých štátov našej krajiny. Streda bola dňom zdravej

školy, a tak sa strúhala mrkva, jablká a iné ovocie či zelenina.

Čerešničkou na torte bol štvrtok – deň tradícií nášho regiónu. Stretnúť žiaka či vyučujúceho v kroji bolo potešením, o to krajšie bolo počuť pestrú paletu šarišského nárečia. Posledná hodina sa odohrávala v telocvični, kde sa tancovalo a spievalo.

Posledné, piatkové dopoludnie sa nieslo v znamení zdravého pohybu a športových súťaží. Tak a o rok sa tešíme znova! ■

► Ľubica DEMČÁKOVÁ

Evanjelická základná škola, Prešov

Na kus reči s Evitou

vateľkou a producentkou Evou Urbaníkovou, známou ako Evita. V plnej sále Domu kultúry v Prievidzi sme besedu spojili s autogramiádou a predajom kníh nakladateľstva Evi-tapress, v ktorom čoskoro vydajú už stú knihu.

U predchádzajúcich hostí beseda akosi prirodzene vyplynula z ich prednášky. No prvýkrát sme akciu robili formou rozhovoru, a tak príprava bola náročnejšia – tretiaci si otázky pripravili vopred.

Eva Urbaníková mala u študen-

tov úspech, ukázala im aktívny prístup k podnikaniu, čo potvrdzujú aj slová jedného zo študentov: „*Dozvedeli sme sa niečo o fungovaní vydavateľstva. Evita vie, o čom hovorí. Je dôkazom, že keď sa chce, dá sa. Ak by si každý mladý zobral z nej príklad, myslím, že by sme sa výrazne posunuli vpred.*“

Pokračujeme besedou s ďalším zaujímavým hosťom, študenti sa musia nechať prekvapiť s akým. ■

► Stanislav MALEGA

Obchodná akadémia, Prievidza

Súkromie na internete je ilúzia

uviedli do života dobré sudičky, no hlavne mamy: Zuzka Haasová, Lucka Hablovičová a Karin Majtánová.

Pokračovanie úspešnej detskej knihy nesie príznačný názov *Za siedmimi vyšpúlenými perami a siedmimi lajkmi*. Venuje sa problematike reputácie na internete a zdieľaniu či zneužívaniu fotografií. Jeden z príbehov je apelom na rodičov. Tí si často nevedomujú, že fotografie detí v domacom prostredí sú vyhľadávaným artiklom sexuálnych predátorov. Kniha vystríha deti, že nie všetci interneto-

ví priatelia sú aj skutočnými kamarátmi.

Ku knihe je pribalené DVD s rozprávkami a pexeso. Autor knihy Miro Drobný: „*Nová generácia detí v 2 –3 rokoch používa tablety, v siedmich sa pripojí na sociálnu sieť, v deviatich vytvára blog a v dvanástich vymýšľa, ako sa dá na internete zarobiť. Rodičia pochopili, že chrániť a vzdelávať musia deti už od predškolského veku.*“

► Gabriela PATKOLOVÁ

eSlovensko o. z., Bratislava

Čaro Živej učebnice

Živá učebnica príbehového vzdelávania je zaujímavý niekoľkodňový projekt. Posúďte sami: postavy z diela *Legendy Zlatého mesta* sa vynárajú z tmy a prichádzajú do kruhu detí sediacich pri ohni. Rozprávač v plášti s kapucňou predčítava príbehy Juraja Červenáka.

Vďaka kostýmom sa deti prenású do minulosti a fantázie. Tajuplné postavy z legiend pozývajú deti študovať v troch dielnach. Počas štúdia alchymisti hľadajú kameň mudrcov, v ich dielni vybuchuje sopka, permoníci objavujú čaro kozmológie a bylinkárky hľadajú koreň dlhovekosti v malebnej botanickej záhrade. Preverujú sa aj manuálne zručnosti a vedomosti súčasne – výroba taviacej pece, tvarovanie formy na odlievanie, vyrezávanie drevených permoníkov, farbenie farbami z listov a rastlín, tvorenie osobného amuletu, mletie na žarnove či namiešanie masti.

Na štvrtý deň prebieha celodenná hra, zostávajú sa tímy, ktoré majú zástupcov z každej dielne. Cieľom je preukázať nadobudnuté schopnosti a byť oficiálne prijatý za učňa dielne, v ktorej to či ono dieťa študovalo.

Na záver slová Veroniky Burčíkovej, triednej učiteľky, ktorá so svojimi dvadsiatimi žiakmi 5-dňový projekt absolvovala: „Počas svojej pedagogickej praxe som zažila množstvo školení, seminárov, workshopov, ale ani jeden nebol taký praktický ako Živá učebnica.“

Ak chcete zažiť Živú učebnicu na vlastnej koži, zapojte sa do súťaže **Moja Živá učebnica** spolu s vašimi žiakmi a vyhrajte zimný pobyt v DAPHNE – Živej učebnici v Banskej Štiavnici. Informácie o súťaži sú zverejnené od 1. decembra 2014 na www.zivaucebna.org (www.zivaucebna.daphne.sk). ■

► Viera LASÁKOVÁ

DAPHNE – Živá učebnica, Banská Štiavnica

Duálny model v Tlmačoch

Zatiaľ čo ministerstvo školstva špekuluje nad duálnym systémom a obracia ho z každej strany, študenti technickej odbornej školy z Tlmač ho poznajú už dávno vďaka spolupráci s jedným z najväčších zamestnávateľov v okrese – ZF Zachs Slovakia Levice. Mnohí z absolventov odboru programátor obrábacích a zvrácačích strojov a zariadení preto nájdu ihneď po skončení štúdia uplatnenie vo svojom odbore.

Spoločnosť vytvorila optimálne podmienky, aby študenti tretieho a štvrtého ročníka vykonávali odbornú prax priamo v závode. K dispozícii majú aj dve cvičné pracoviská, ktoré sú akýmsi premostením až do výrobného procesu. Spomínaná spoločnosť tiež ponúkla tiež prospechové štipendium pre študentov 3. a 4. ročníka do výšky 80 eur, k tomu treba pripočítať ešte výšku odmeny, ktorú študenti dostávajú za odpracované hodiny odborného výcviku. A to je už slušná motivácia učiť sa a pracovať poctivo!

Úspešnosť zamestnania absolventov tlmačskej školy potvrdzuje aj štatistika Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Leviciach – za posledné tri roky sa v evidencii nezamestnaných nachádzalo len päť absolventov školy. Tento fakt svedčí o tom, že študenti s takýmto technickým zameraním nemajú problém po ukončení školy nájsť vhodné zamestnanie. ■

► Marián SABALA

Stredná odborná škola technická, Tlmače

Zmena termínu

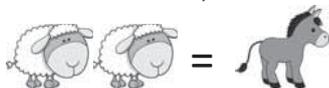
SAAIC – Národná agentúra Erasmus+ pre vzdelávanie a odbornú prípravu si dovoľuje upozorniť na **zmenu termínu podávania prihlášok** vo Výzve Erasmus+ na rok 2015. Na základe rozhodnutia Európskej komisie

zo dňa 24. októbra 2014 sa v kľúčovej akcii KA2 – Strategické partnerstvá presúva termín z 30. apríla 2015 na **31. marca 2015**. Aktuálnu Výzvu Erasmus+ na predkladanie návrhov projektov 2015 môžete nájsť na stránke www.erasmusplus.sk.

Namalované vajíčka vozili zvieratká vo vozíkoch na trh. Rozdeľovanie vozíkov riadil baran Marián. Vedel, že

- ▶ dve ovečky utiahnu rovnaký náklad ako somárik,

- ▶ ovečka utiahne rovnako veľa ako tri kohúty,

- ▶ zajac dokáže nahradiť dva kohúty.

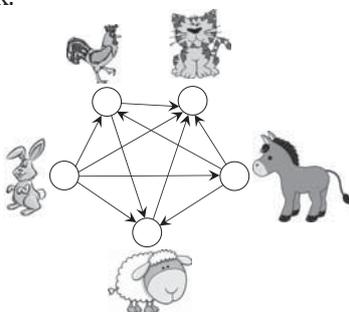

Marián práve riešil veľký problém. Niektoré zvieratká ochoreli a bolo ich treba nahradiť inými.

- ▶ Koľko ovečiek utiahne vozík, ktorý mal ťahať somárik s tromi kohútmi?
- ▶ Koľko kohútov utiahne vozík, ktorý mal ťahať somárik?
- ▶ Koľko zajacov utiahne vozík, ktorý mala ťahať ovečka s kohútom?

So zvyšnými vajíčkami si zvieratká zahrli hru. Každý mal niekoľko vajíčok. Jedno zviera išlo za dvere. Keď vstúpilo, každý ukázal prstom na všetky zvieratká, ktoré mali viac vajíčok ako on sám. Podľa ukazovania hádajúci určoval, koľko má kto vajíčok.

Keď hádal baran Marián, zvieratká mu prezradili: „Najväčší počet vajíčok v košíku je 6, najmenší je 2.“ Koľko vajíčok majú zvieratká v košíkoch?

Úlohy z príbehu o Krajine zázrakov riešili vlani žiaci 2. – 4. ročníka ZŠ v rámci celoročnej matematickej súťaže MAKSÍK. Napínajúce príbehy s netradičnými úlohami a krásnymi obrázkami posieľa Maksík deťom päťkrát do roka. Deti mu pomáhajú vyriešiť problém a pritom si rozvíjajú logické myslenie, počtárske zručnosti, čítanie s porozumením a dokonca aj umeleckú tvorivosť. Maksík oceňuje nielen šikovných matematikov, ale aj maliarov, ktorých obrázky ilustrujú jeho príbehy a spisovateľov, ktorí mu pomáhajú príbeh vytvoriť. Viac o súťaži MAKSÍK a o jej organizátoroch z Talentídy, n. o. nájdete na stránke www.maksik.sk.

Pomôžte nám s DOBRŮ ŠKOLOU!

Staňte sa spolutvorcami DOBREJ ŠKOLY. Ako na to?

- ▶ Napíšte pre nás **článok**. Môže to byť reakcia na uverejnený príspevok, popis vašej pedagogickej skúsenosti, metódy, ktorú používate, návrh na riešenie problémov nášho školstva a pod.
- ▶ Pošlite nám námet do rubriky **Skutočný príbeh**, teda popis situácie, ktorá sa vám stala v škole a ktorá vás vyviedla z miery.
- ▶ Napíšte nám do rubriky **Naši učelia** krátku spomienku na niektorého svojho učiteľa, na príjemnú či nepríjemnú situáciu zo školy, kto-

ré sa vám vryla do pamäti.

- ▶ Nemáte čas písať? Tak nám aspoň napíšte, **o čom by ste chceli v DOBREJ ŠKOLE čítať**. Napíšeme to za vás.
- ▶ Pošlite nám **tipy na inšpiratívnych ľudí**, s ktorými by sa oplatilo urobiť rozhovor.
- ▶ Navrhnite nám nejakú kontroverznú tému, ktorú by sme mali rozobrať v rubrike **Za a proti**.
- ▶ Pošlite nám linky na **užitočné webové stránky** pre učiteľov alebo tipy na šikovný **softvér**.

- ▶ Upozornite nás na **zaujímavé akcie** pre učiteľov, žiakov či rodičov. Ak sa už uskutočnili, napíšte nám o nich stručnú správu (s fotkami).

Píšte na prispevky@casopisdobraskola.sk. Víťame kratšie texty (do 4 500 znakov vrátane medzier). Pôvodné príspevky nad 1 500 znakov honorujeme.

DOBRÁ ŠKOLA má ambíciu byť viac než iba časopis o vzdelávaní. Chceme pomáhať učiteľom, ktorí na sebe pracujú a snažia sa odborne rásť. Každé číslo DOBREJ ŠKOLY obsahuje mnoho námetov na premýšľanie a tipov použiteľných

v praxi. V týchto pracovných listoch vám chceme naznačiť, ako s nimi pracovať. Je nám jasné, že pracovné vyťaženie vám nedovolí venovať sa všetkým námetom. Postačí, ak si každý mesiac vyberiete dva – tri, ktoré vás najviac zaujmú.

01 Premyslite si argumenty v prospech Warhola

Editoriál, str. 03

Koľko toho viete o Andym Warholovi? A o Bertoldovi Brechtovi? Pokiaľ toho nie je veľa, je to problém? Je dnes, v čase všeobecnej dostupnosti on-line informačných zdrojov ešte potrebné „zaťažovať sa“ takýmito vecami? Ak si myslíte, že áno, premyslite si argumentáciu, ktorou by ste to vysvetlili svojim žiakom.

02 Jedzte zdravo aj bez zákona

Anketa, str. 3

Hoci zákon upravujúci sortiment školských bufetov zatiaľ nevstúpil do platnosti, nič vám nebráni v tom, aby ste sa o zdravé stravovanie svojich žiakov starali sami. Môžete organizovať ochutnávky zdravých jedál, učiť deti pripravovať si jedlo samostatne, pozývať do školy na besedu odborníkov a prizvať aj majiteľa školského bufetu či vedúcu jedálne.

03 Využívajte nové vzdelávacie kanály

Čo sa zmenilo v slovenskom školstve..., str. 04

Posledná časť textu je venovaná vzdelávaniu mimo školy. Autor konštatuje, že „hoci sa spektrum dostupných možností mimoškolského vzdelávania každým dňom zvyšuje, škola ako inštitúcia zatiaľ na tento vývoj nenachádza adekvátnu odpoveď (ani vo svete), dokonca tento vývoj ani nedokáže dostatočne sledovať a reflektovať.“ Rozumnou reakciou školy by napríklad bolo, keby sa snažila nové vzdelávacie kanály preskúmať z hľadiska využiteľnosti na vlastné ciele a zakomponovať ich aj do školského vzdelávania. Robíte to na svojich hodinách? Využívate Google, Wikipédiu, YouTube, Khan Academy, Quoru, TED, Courseru a podobne?

WIKIPEDIA
The Free Encyclopedia

04 Zmeňte svoje priority

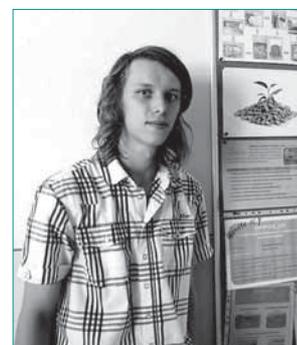
Príliš vzorné zápisnice, str. 6

Ak už máte svoj cenný čas venovať papierom a nie žiakom, overte si najskôr v príslušných vyhláškach, či to, čo máte vyplňať, má naozaj oporu v školskej legislatíve. Pokúste sa o tom tiež diskutovať s vedením. Rozhodne však nevenujte papierom viac času než žiakom. Ak sa náhodou papiera nebudú inšpekcií páčiť, je možné ich prerobiť. Ale ak sa nebudete dostatočne venovať žiakom, prípadné negatívne dôsledky sa budú naprávať omnoho ťažšie.

05 Prebud'te svojich žiakov

Čo treba vedieť o našich hlúpnucich deťoch, str. 7
Aj jedna hviezda prebije tmu, str. 32

Ak učíte na strednej škole (prípadne vo vyšších ročníkoch ZŠ), môžete žiakom na hodine prečítať rozhovor s maturantom Andrejom Kučíkom (alebo aspoň jeho najzaujímavejšie časti). Následne sa o Andrejovi a jeho aktivitách môžete so žiakmi porozprávať a klásť im pritom otázky: *Zaujali vás Andrejove aktivity? Viete si predstaviť, že by ste sa aj vy nadchli pre niečo podobné? Alebo rovnako nadšene pracovali na čomkoľvek inom? Je Andrej podľa vás úspešný? Pracuje na sebe? Pracujete na sebe aj vy?*

06 Nenechávajte techniku ležať ladom

Zo života školskej techniky, str. 12

Možno ani netušíte, čo všetko z oblasti IKT máte v škole. Skúste sa dohodnúť so školským technikom, aby vám rôzne technické zázraky predviedol a pomohol oživiť a s kolegami si vymieňajte nápady, ako ich využívať na hodinách. Samozrejme zmysluplne, nie za každú cenu.

07 Pestujte vzťahy (medzi predmetmi) Zaškatul'kovaný školský svet, str. 13

Autor v úvahe kritizuje koncepciu školského vzdelávania, ktorá svet umelo rozškatul'kovala do jednotlivých predmetov. Istou formou nápravy by mohli byť tzv. *medzipredmetové vzťahy*, tie sa však postupne stali iba vyprázdnenou frázou, ktorú učitelia neberú vážne. Pokúste sa situáciu zlepšiť aspoň vo vlastnom predmete a na vlastných hodinách. Prepájajte učivo s rôznymi inými oblasťami, snažte sa o pohľady z rôznych strán, prizvite občas na hodinu kolegu s inou aprobáciou. Nepodporujte v žiakoch predstavu, že svet je prehľadne usporiadaný do oddelených vedných disciplín. Nebol, nie je a nikdy nebude.

08 Predchádzajte impulzívnym reakciám Hnev je učiteľovi zlým radcom, str. 14

Sankcie za nevhodné správanie si vopred dobre premyslite. Zvážte tiež možnosť diskutovať ich priamo so žiakmi. Keď sa žiaci sami podieľajú na tvorbe pravidiel, dodržiavajú ich ochotnejšie. Vopred stanovené pravidlá tiež znižujú riziko, že v hneve žiakom „sľúbite“ niečo, čo neskôr oľutujete.

09 Skúmajte so žiakmi drakov Otázky pre špekulantov, str. 19

Aj tentoraz možno *Otázky pre špekulantov* použiť na rôznych predmetoch. Otázka 170 sa hodí na biológiu aj filozofiu. Otázku 171 môžu použiť zemepisári, ale aj slovenčínari (problematika toponým). Otázky 172 a 173 sú určené žiakom (a učiteľom), ktorých baví matematika. Nuž a 173 je príkladom otázky, na ktorej si žiaci môžu trénovať vyhľadávanie informácií na internete (Google, Wikipédia...).

10 Nechajte žiakov rozhodovať Pozoruhodné myšlienky Setha Godina, str. 23

Seth Godin konštatuje: „Jedným z hlavných cieľov školy by malo byť vychovávať občanov, ktorí robia v živote rozum-

né rozhodnutia. To sa však podarí iba vtedy, ak vytvoríme deťom dostatok situácií, v ktorých to budú môcť trénovať.“ Ako je to s rozhodovaním vašich žiakov? Majú naň v škole a na vašich hodinách nejaký priestor? O čom konkrétne môžu rozhodovať? Urobte si zoznam všetkých rozhodnutí, ktoré môžu vaši žiaci robiť počas školského roka. Ak bude prikrátky, premyslite si, ako ho rozšíriť.

11 Skúmajte so žiakmi masťný chlieb Masťný chlieb, str. 27

Martin Mojžiš v článku pekne ilustruje, ako by sme so žiakmi mohli v škole experimentovať a robiť rôzne výskumné projekty, ktoré by žiakov bavili, no zároveň by sa na nich všeličo naučili. Skúste so svojimi žiakmi zrealizovať bádanie okolo masťného chleba, ktoré je popísané v texte, alebo si vymyslite (najlepšie spolu so žiakmi) vlastný výskumný projekt. Výhodou takýchto projektov je, že sú väčšinou interdisciplinárne (viď úlohu 07) a že pri ich realizácii majú žiaci možnosť o všeličom sami rozhodovať (viď úlohu 10).

12 Odolávajúce vianočnému gýču Vianoční chodci, str. 29

V decembri niet kam uniknúť pred reklamami, filmami, svetielkami, trblietkami a výzvami na vianočné nákupy. Skúste v škole vytvoriť kultivovanejšiu podobu Vianoc: urobte si výzdobu z prírodných materiálov a pripravte deti na čas s rodinou. Napríklad tak, že sa s nimi porozprávate o medziľudských vzťahoch bez falošného pátosu.

13 Dajte si predsavzatia týkajúce sa učenia

Začiatok roka je už tradične časom, kedy si ľudia dávajú predsavzatia. Aj keď z nich potom 90 % nesplnia, malá reflexia vlastného života nemôže uškodiť. Skúste si teda dať začiatkom januára tri predsavzatia, ktoré sa týkajú vašej pedagogickej práce. Čo nové sa chcete naučiť? V čom sa chcete zlepšiť? Čo chcete robiť inak ako doteraz? Na čo si chcete dávať pozor? Čoho sa chcete vyvarovať?

Tento pracovný list tvorí prílohu časopisu **DOBRA ŠKOLA**. Nájdate ho aj na stránke www.casopisdobraskola.sk, odkiaľ si ho môžete stiahnuť vo formáte PDF. Je povolené rozmnožovať ho

pre študijné účely učiteľov. Príloha je samostatne nepredajná. Pripomienky píšete na pracovnelisty@casopisdobraskola.sk.
Autori: Vladimír Burjan, Lenka Kunová, Martina Sondej
© 2014 EXAM testing, spol. s r. o.

DOBRA ŠKOLA
Ročník VI
číslo 04
December 2014

K DOBREJ ŠKOLE sa dá dostať mnohými spôsobmi. Vyberte si!

DOBRÁŠKOLA

INŠPIRÁCIA PRE UČITEĽOV, KTORÍ CHCÚ BYŤ LEPŠÍ

Tlačené vydanie

► Predplatné pre školy

Ak ste učiteľom, presvedčte vedenie vašej školy, aby vám DOBRÚ ŠKOLU predplatilo. Školám ponúkame výhodné množstevné zľavy a pri objednávke 10 a viac výtlačkov získa škola zaujímavý bonus: každý učiteľ bude mať DOBRÚ ŠKOLU k dispozícii aj vo formáte PDF.

Ročné predplatné: **od 31,20 €**

► Predplatné pre osoby

DOBRÚ ŠKOLU si môžete predplatiť aj ako fyzická osoba. Jednotlivé vydania vám bude doručovať pošta na adresu, ktorú uvediete. K tlačenému vydanou dostanete ako bonus možnosť stiahnuť si každé číslo aj vo formáte PDF.

Ročné predplatné: **21,60 €**

Digitálne vydanie

► DŠ vo formáte PDF

Ak chcete pravidelne čítať DOBRÚ ŠKOLU, ale nechcete zaplatiť 21,60 € za ročné predplatné tlačeného vydania, môžete si nás predplatiť v elektronickej podobe. Jednotlivé čísla si budete môcť stiahnuť vo formáte PDF z našej webstránky.

Ročné predplatné: **6,00 €**

► Kúpite nás aj v stánku (reálnom aj virtuálnom)

DOBRÚ ŠKOLU môžete kúpiť aj na predajných miestach spoločnosti Media-print Kapa po celom Slovensku (stánky, trafiky, obchodné centrá). A ak máte iPhone alebo iPad, nájdete nás aj v jeho virtuálnom Stánku (Newsstande). Stačí v AppStore zadať „dobra skola“.

Všetky ceny sú uvedené s DPH.

Ročník VI, č. 04
december 2014

Vychádza raz mesačne, 10 x ročne (okrem júla a augusta)

Zadané do tlače 19. novembra 2014
Náklad tohto čísla: 4 000 ks

Cena vo voľnom predaji: 1,30 € (s DPH)
Evidenčné číslo MK SR: 3814/09
ISSN 1338-0338 (tlačené vydanie)
ISSN 1338-8444 (online)

Šéfredaktor

RNDr. Vladimír Burjan
Burjan@casopisdobraskola.sk

Redakcia

Mgr. Lenka Kunová
Kunova@casopisdobraskola.sk
Mgr. Martina Sondej
Sondej@casopisdobraskola.sk

Ďalšie kontakty

redakcia@casopisdobraskola.sk
prispevky@casopisdobraskola.sk
inzerca@casopisdobraskola.sk
predplatne@casopisdobraskola.sk

Web

www.casopisdobraskola.sk

Redakcia

Vranovská 6, Bratislava
Tel.: 02 / 63 81 26 89

Vydavateľ

EXAM testing, spol. s r. o.
P. O. Box 215, Vranovská 6
854 02 Bratislava 5

IČO: 35891726

DIČ: 2021846849

IČ DPH: SK2021846849

Tlač

www.polygrafcentrum.sk

Distribúcia

EXAM testing, spol. s r. o.
Mediaprint Kapa Pressegrasso, a. s.
Slovenská pošta, a. s.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR poskytlo časopisu na rok 2014 dotáciu vo výške 7 000 € (čo predstavuje asi 14 % ročných nákladov na jeho vydávanie).

Príspevky nemusia vyjadrovať názor redakcie. Za obsah textov a fotografií zodpovedajú autori. Za obsah a pravdivosť inzerátov zodpovedajú ich zadávatelia. Vydavateľ si vyhradzuje právo na úpravu príspevkov.

© EXAM testing, spol. s r. o., 2014. Všetky práva vyhradené. Akékoľvek šírenie alebo rozmnožovanie uverejnených textov a fotografií je možné iba so súhlasom vydavateľa.

Objednávku vybavíte na pár klikov na
www.casopisdobraskola.sk
Je to jednoduché a nič vám neujde!

**KTO SA ODVAŽUJE VYUČOVAŤ INÝCH,
NESMIE SA NIKDY SÁM PRESTAŤ UČIŤ.**

JOHN COTTA DANA

MILÝ BOŽE,

VIANOCE BY MALI
BYŤ SKÔR, LEBO
NEMÔŽEME
BYŤ DOBRÍ TAK
DLHO.

BETKA

MILÝ BOŽE,
naše učka hovorí, že
SEVERNÝ PÔL NIE JE MOZAJ
KÁ. POMÝLIL SI SA AJ NI
INDE?

BRANĽO

Milý Bože,
ja som
svoj sľub
dodržiaval.
Kde je
bicykel?
Bohuš

Pametaš, ako
bolo toľko veľa
snehu, že nám
odpadla škola.
Nemohlo by to
tak byť zas?

Gabo

Milý Bože,
zbožňujem ťa!
cez matiku do
triedy vbehol pes.

Táňa

Milý Bože, naša
učitelka hovorí, že
dni sa skracujú
a potom sa
predlžujú. To si
svoj nerachodný?
Milka

Texty pochádzajú z rozkošnej knižky *Deti píš Bohu* autorskej dvojice Eric Marshall a Stuart Hample, ktorú v slovenskom preklade vydalo v roku 2007 vydavateľstvo Modrý Peter. Z anglického originálu *Children's Letters to God* ju preložili Marián a Markéta Andričíkovi. Na príprave knihy sa podieľali aj žiaci Základnej školy na ulici Laca Novomeského 2 a Základnej školy na Tomášikovej 31 v Košiciach.